

დასკვნა

„საქართველოს 2024 წლის სახელმწიფო

ბიუჯეტის შესახებ”

საქართველოს კანონის პროექტზე

(III წარდგენა)

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური

შინაარსი

დასკვნა	5
1. სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის ზოგადი მიმოხილვა	9
2. მაკროეკონომიკური დაშვებები და ფისკალური დისციპლინა	10
2.1. მაკროეკონომიკური დაშვებები და კავშირი ფისკალურ პარამეტრებთან	10
2.2. ფისკალური წესები	12
2.3. მაკროეკონომიკური და ფისკალური რისკების ანალიზი	15
3. სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები	20
4. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები	22
4.1. პროგრამული ბიუჯეტირება	27
4.2. კაპიტალური პროექტები	27
5. სახელმწიფო ვალი და მთავრობის ვალი	30
5.1. სახელმწიფო ვალი	30
5.2. მთავრობის ვალი	30
5.3. საგარეო წყაროებიდან მისაღები კრედიტები	32
5.4. მთავრობის ვალის მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯები	34

დასკვნა „საქართველოს 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე (III წარდგენა)

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის 39-ე მუხლისა და „სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა მოამზადა დასკვნა „2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტის საბოლოო ვარიანტით გათვალისწინებული შემოსულობებისა და გადასახდელების საფუძვლიანობისა და კანონიერების შესახებ.

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის 38-ე მუხლით განსაზღვრულია ის ინფორმაცია, რომელსაც სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ კანონის პროექტი უნდა მოიცავდეს. ამავე მუხლის შესაბამისად, სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტს თან ერთვის ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი, ასევე თანდართული მასალები მოიცავს:

- სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის განმარტებით ბარათს, რომელიც შეიცავს შემდეგ ინფორმაციას: ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორებისა და ფისკალური მაჩვენებლების პროგნოზებსა და მათ აღწერას; ფისკალური მაჩვენებლების პროგნოზებს და მათ აღწერას; ინფორმაციას სახელმწიფო ბიუჯეტით დაფინანსებული ძირითადი ღონისძიებებისა და პროგრამების შესახებ;
- მიმდინარე წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მოკლე მიმოხილვას;
- წლიური საბიუჯეტო კანონის ამოქმედებისათვის საჭირო საკანონმდებლო ცვლილებების პაკეტს;
- დამატებით ინფორმაციას ბიუჯეტით განსაზღვრული პროგრამების/ქვეპროგრამების, მათი მოსალოდნელი შედეგებისა და შესრულების შეფასების ინდიკატორების შესახებ;
- ინფორმაციას სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული ნებისმიერი წყაროდან მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების შესახებ;
- ინფორმაციას სამთავრობო სექტორისთვის მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების მიერ საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული ნებისმიერი წყაროდან მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების შესახებ;
- ინფორმაციას ფისკალური რისკების შესახებ;
- ინფორმაციას საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვის მეთოდოლოგიით განსაზღვრული კრიტერიუმების შესაბამისად შერჩეული და შეფასებული იმ საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების შესახებ, რომელთა დასაწყებად ასიგნებები გათვალისწინებულია დასაგეგმი წლის ბიუჯეტში ან/და დასაგეგმის შემდგომი სამი წლის ფისკალურ მაჩვენებლებში;
- ინფორმაციას საგადასახადო დანახარჯების შესახებ.

მთავრობის პასუხისმგებლობა „2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტთან დაკავშირებით

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის 38-ე მუხლის შესაბამისად, საქართველოს მთავრობა პასუხისმგებელია „2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტის, მისი თანდართული მასალებისა და ქვეყნის ძირითადი მიმართულებებისა და მონაცემების დოკუმენტის მომზადებასა და სამართლიან წარდგენაზე საქართველოს

საბიუჯეტო კოდექსის 38-ე მუხლით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესაბამისად, მათ შორის იმ დაშვებების განსაზღვრასა და განმარტებაზე, რომლებსაც „სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტით წარმოდგენილი ფინანსური ინფორმაცია ეყრდნობა.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის პასუხისმგებლობა

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური პასუხისმგებელია მოამზადოს დასკვნა „2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტით გათვალისწინებული შემოსულობებისა და გადასახდელების საფუძვლიანობისა და კანონიერების შესახებ. დასკვნის მომზადება ემყარება სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ ჩატარებულ შემოწმების პროცედურებს, რომლებიც წარიმართება მარწმუნებელი გარიგებების საერთაშორისო სტანდარტის 3400 „პერსპექტიული ფინანსური ინფორმაციის შემოწმება“ (ISAE 3400) შესაბამისად. აღნიშნული სტანდარტი ითვალისწინებს შემოწმების დაგეგმვასა და წარმართვას იმგვარად, რომ მიღებულ იქნეს საკმარისი და შესაფერისი მტკიცებულებები იმის შესახებ:

- უზრუნველყოფენ თუ არა ის მნიშვნელოვანი მაკროეკონომიკური და სხვა დაშვებები, რომლებსაც ბიუჯეტის კანონპროექტით წარმოდგენილი ფინანსური ინფორმაცია ეყრდნობა, აღნიშნული ინფორმაციის სათანადო საფუძველს;
- არის თუ არა ბიუჯეტის კანონპროექტით წარმოდგენილი ფინანსური ინფორმაცია სათანადოდ მომზადებული არსებული დაშვებების საფუძველზე და კანონიერი მოქმედი კანონმდებლობის გათვალისწინებით;
- არის თუ არა ბიუჯეტის კანონპროექტით წარმოდგენილი ინფორმაცია ფინანსური ანგარიშგების არსებული პრინციპების შესაბამისად წარდგენილი, ხოლო ყველა არსებითი დაშვება ადეკვატურად განმარტებული თანდართულ მასალებში.

ჩატარებული შემოწმების პროცედურები შეირჩევა აუდიტორის პროფესიულ განსჯაზე დაყრდნობით. საყურადღებოა, რომ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის დასკვნა არ ითვალისწინებს სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტით გათვალისწინებული გადასახდელების განაწილების შესახებ მთავრობის დისკრეციული გადაწყვეტილებების შეფასებას.

დასკვნა

2023 წლის განმავლობაში გაგრძელებული დადებითი ეკონომიკური ტენდენციების შედეგად 10 თვის საშუალო ეკონომიკურმა ზრდამ 6.9% შეადგინა. მოსალოდნელზე მაღალი ეკონომიკური აქტივობის ფონზე 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში განხორციელებული ცვლილებით ეკონომიკური ზრდის პროგნოზი 5.0%-დან 6.5%-მდე გაიზარდა. 2024 წლის რეალური მშპ-ს ზრდის საპროგნოზო მაჩვენებელი არ შეცვლილა ბიუჯეტის კანონის პროექტის საბოლოო წარდგენის ფარგლებში და 5.2%-ის დონეზეა განსაზღვრული.

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით შემოსულობები 24.6 მლრდ ლარს, ხოლო გადასახდელები 25.0 მლრდ ლარს შეადგენს და 2023 წლის გეგმასთან შედარებით ორივე იზრდება, შესაბამისად, 2.4 მლრდ და 2.7 მლრდ ლარით. შემოსულობების ზრდა ძირითადად განპირობებულია „შემოსავლების“ მუხლის 2.5 მლრდ ლარით ზრდით, ხოლო გადასახდელების - „ხარჯების“ მუხლის 2.2 მლრდ ლარით ზრდით. კანონპროექტის წინა წარდგენასთან შედარებით შემოსულობები გაზრდილია 167 მლნ ლარით, ხოლო გადასახდელები - 165 მლნ ლარით.

რეგიონში არსებული გეოპოლიტიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია ფისკალური დისციპლინის მდგრადობა და ფისკალური პოლიტიკის პასუხების სწორად განსაზღვრა. ამ მხრივ, აღსანიშნავია, რომ 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის განხილვების პროცესში გათვალისწინებულ იქნა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რიგი რეკომენდაციები. ამასთანავე, კანონპროექტთან მიმართებით აუდიტის სამსახური ყურადღებას ამახვილებს შემდეგ ძირითად საკითხებზე:

- 2024 წლისთვის განსაზღვრული ეკონომიკური ზრდის საპროგნოზო მაჩვენებელი (5.2%) საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და სარეიტინგო სააგენტოების პროგნოზებთან შედარებით მცირედით ოპტიმისტურია;
- კანონპროექტში ნაწილობრივ გათვალისწინებულია სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია „მაკროეკონომიკური სცენარების ანალიზის“ დოკუმენტის ხარისხობრივ გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით. მიზანშეწონილია, აღნიშნული მიმართულებით გაგრძელდეს მუშაობა და დოკუმენტში აისახოს ინფორმაცია იდენტიფიცირებული რისკების სხვადასხვა ხარისხითა და კომბინაციით მატერიალიზაციის ეფექტების შესახებ რაოდენობრივ ჭრილში;
- ასევე, მნიშვნელოვანია, კანონპროექტს ახლდეს ინფორმაცია სხვადასხვა ეკონომიკური სცენარის რეალიზების შემთხვევაში ფისკალური პოლიტიკის შესაბამისი პასუხების შესახებ;
- 2024 წლის ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტი უცვლელია წინა წარდგენებთან შედარებით, 2.5%-ის დონეზეა პროგნოზირებული და „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ ორგანული კანონით დადგენილი 3.0%-იანი ლიმიტის ფარგლებშია;
- ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების ბიუჯეტის მაჩვენებლები, აგრეგატულ დონეზე ასახულია 2024 წლის ერთიანი ბიუჯეტის პარამეტრებში. თუმცა კანონპროექტს არ ახლავს საწარმოების მიერ მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების შესახებ ინფორმაციის დანართი, რაც საბიუჯეტო კოდექსის მოთხოვნაა;

- ორგანული კანონით განსაზღვრული 60%-იანი ნიშნულის ფარგლებშია პროგნოზირებული ვალის წესის მიზნებისთვის დათვლილი მაჩვენებელიც, რომელიც 38.1%-ს უტოლდება;
- ვალის წესის მაჩვენებელში გათვალისწინებულია სამთავრობო სექტორის საწარმოების ვალდებულებები. თუმცა, საყურადღებოა, რომ აღნიშნული საწარმოების მიერ სესხის აღებასთან დაკავშირებული უფლებამოსილებისა და პასუხისმგებლობის საკითხები ამ დრომდე კანონმდებლობით განსაზღვრული არ არის. მთავრობის ვალის მდგრადობის უზრუნველსაყოფად, მნიშვნელოვანია, სამთავრობო სექტორად დაკლასიფიცირებული საწარმოების მიერ ვალის აღების შესაძლებლობები დარეგულირდეს საკანონმდებლო დონეზე;
- გასათვალისწინებელია სახელმწიფოს საწარმოებიდან, კვაზი-ფისკალური აქტივობებიდან, ელექტროენერგიის შესყიდვასთან დაკავშირებული კონტრაქტებიდან და PPP პროექტებიდან მომდინარე ფისკალური რისკები;
- 2022 წელს სახელმწიფო საწარმოთა ჯამურმა მოგებამ (დაბეგვრამდე) 1.0 მლრდ ლარი შეადგინა, რაც ძირითადად განპირობებული იყო ეროვნული ვალუტის გამყარების შედეგად გამოწვეული კურსთა შორის სხვაობით (787.3 მლნ ლარი). გაცვლითი კურსის ცვლილების ეფექტის გამორიცხვით საწარმოთა ჯამური მოგება (დაბეგვრამდე) 251 მლნ ლარია;
- საყურადღებოა, რომ სახელმწიფო საწარმოთა აქტივების მნიშვნელოვანი ნაწილის დაფინანსების წყარო ვალდებულებებია, რაც სახელმწიფოს წინაშე არსებული ფისკალური რისკების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წყაროა. აღნიშნულს ადასტურებს დოკუმენტში წარმოდგენილი სახელმწიფო საწარმოთა სენსიტიურობის ანალიზის შედეგები, რომლის მიხედვითაც საწარმოთა ფინანსურ მაჩვენებლებზე მნიშვნელოვანი გავლენით ხასიათდება ვალუტის გაცვლითი კურსის შოკი, რომლის რეალიზების პირობებში განხილულ საწარმოთა ჯამური ზარალი 2.7 მლრდ ლარს აღწევს;
- კანონპროექტზე თანდართულ „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში წარმოდგენილა ინფორმაცია სახელმწიფო საწარმოების მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებული დაფინანსების შესახებ არ მოიცავს „სხვა ხარჯების“ მუხლიდან მიღებული დაფინანსების შესახებ მონაცემებს;
- ასევე, სახელმწიფო მმართველობის სექტორად დაკლასიფიცირებული საწარმოები და სახელმწიფო კორპორაციები განსხვავებული ფორმით წარმოქმნიან ფისკალურ რისკებს. აქედან გამომდინარე, მიზანშეწონილია, „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში ერთმანეთისგან გამიჯნულად იქნეს გაანალიზებული საწარმოთა ამ ორი ჯგუფის ფინანსური მაჩვენებლები;
- „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში განხილულია ელექტროენერგიის შესყიდვის კონტრაქტებთან დაკავშირებული პოტენციური რისკები და დანახარჯები, თუმცა აღნიშნული ინფორმაცია საჭიროებს შემდგომ ხარისხობრივ გაუმჯობესებას და დეტალიზებას;
- კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით იგეგმება სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთიდან 461 მლნ ლარის გამოყენება. აღნიშნულის შედეგად, 2024 წლის ბოლოს ხელმისაწვდომი ნაშთის მოცულობა 52 მლნ ლარამდე მცირდება. სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთის ასეთი მასშტაბით შემცირება მნიშვნელოვნად შეზღუდავს სახელმწიფოს შესაძლებლობას

დააფინანსოს ბიუჯეტის მოკლევადიანი საკასო სხვაობა და წლის განმავლობაში წარმოქმნილი სხვა გაუთვალისწინებელი გადასახდელები;

- მხარჯავი დაწესებულებების პროგრამების/ქვეპროგრამების ბიუჯეტების განსაზღვრის პროცესში მიზანშეწონილია, გათვალისწინებული იქნეს გასული და მიმდინარე წლების შესრულების ტენდენციებიც, რათა დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისთვის უზრუნველყოფილ იქნეს საბიუჯეტო სახსრების ეფექტიანი გამოყენება და დაგეგმილი ასიგნებების სრულად ათვისება;
- საშუალოვადიან პერიოდში, ნომინალურ მშპ-სთან მიმართებით, ნაერთი ბიუჯეტის კაპიტალური ხარჯები კლებადი ტენდენციით ხასიათდება. ქვეყანაში ოპტიმალური ფისკალური სივრცის არსებობის პირობებში, მნიშვნელოვანია, კაპიტალური დანახარჯების სტაბილური დონის განსაზღვრა და შენარჩუნება, რასაც არსებითი გავლენა აქვს ქვეყნის ეკონომიკურ პოტენციალზე;
- მიუხედავად პროგრესისა, პროგრამული ბიუჯეტი ჯერ კიდევ არ წარმოადგენს სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის ნაწილს და სისტემური ხარვეზებით ხასიათდება. ამ კუთხით საყურადღებოა, პროგრამების/ქვეპროგრამების ფარგლებში მოსალოდნელი შედეგების გამართულობა, შედეგების შეფასების ინდიკატორების ხარისხი, მათ შორის ცხადი სამიზნე მაჩვენებლების არსებობა და ცდომილების ალბათობისა და შესაძლო რისკების განსაზღვრა;
- საყურადღებოა, რომ კანონპროექტის პირველი წარდგენის შემდეგ, პროგრამული ბიუჯეტის დანართში სრულფასოვნად არ განხორციელებულა იმ პროგრამების/ქვეპროგრამების შუალედური შედეგებისა და ინდიკატორების მიზნობრივი მაჩვენებლების კორექტირება, რომელთაც კანონპროექტის მეორე და მესამე წარდგენის ფარგლებში შეეცვალათ დაფინანსება;
- 2024 წლისთვის მთავრობის ვალის საპროგნოზო ზღვრული მოცულობა 32.7 მლრდ ლარის დონეზეა განსაზღვრული (მშპ-ს 38.0%), რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 2.4 მლრდ ლარით (8.0%-ით) აღემატება;
- სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია არ იქნა გათვალისწინებული და მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის დოკუმენტის განახლება ამ დრომდე არ მომხდარა. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, მიზანშეწონილია, სტრატეგიის განახლება ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიის წარმოდგენამდე სტრატეგიით განსაზღვრული ნიშნულების საბიუჯეტო პროცესში უკეთ ინტეგრირებისთვის;
- მთავრობის ვალთან დაკავშირებული სხვადასხვა რისკ-ფაქტორების სრულფასოვანი ანალიზის მიზნით, მიზანშეწონილია, ფინანსთა სამინისტრომ „მთავრობის ვალის მდგრადობის ანალიზი“ მოამზადოს IMF-ისა და WB-ის განახლებულ მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით;
- საგარეო წყაროებიდან მოზიდული საკრედიტო რესურსით იგეგმება 48 საინვესტიციო პროექტის დაფინანსება, ჯამურად 1.4 მლრდ ლარის ოდენობით (წინა წარდგენასთან შედარებით იზრდება 5 მლნ ლარით). კანონპროექტის მეორე ვერსიასთან შედარებით 4 პროექტს უმცირდება დაფინანსება, ჯამურად 15 მლნ ლარით, ხოლო გეგმას ემატება 5 პროექტი, დაფინანსებით 20 მლნ ლარი;
- 2022 წლიდან გლობალური მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრების პირობებში, ზრდადი ტენდენციით ხასიათდება მთავრობის საგარეო ვალის საშუალო შეწონილი

საპროცენტო განაკვეთი, რომელიც 2023 წლის 31 ოქტომბრის მდგომარეობით 3.3%-ს შეადგენს და ბოლო ათ წლიანი პერიოდის ისტორიულ მაქსიმუმზე იმყოფება;

- საყურადღებოა, რომ ბოლო წლებში ცვლადი საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხების წილი მთავრობის საგარეო ვალში მზარდი ტენდენციით ხასიათდება და 2023 წლის 31 ოქტომბრის მდგომარეობით 50%-ს შეადგენს. ვალის პორტფელში აღნიშნული ტიპის სესხების მაღალი წილი, მონეტარული პოლიტიკის გლობალური გამკაცრების პირობებში, ვალის მომსახურების (პროცენტის) ხარჯის ზრდას იწვევს;
- კანონპროექტზე თანდართული პროგნოზებით, საპროცენტო ხარჯების ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლებთან ფარდობის მაჩვენებელი 2024 წლისთვის 6.4%-მდე იზრდება და საშუალოვადიან პერიოდშიც მაღალ ნიშნულზე ნარჩუნდება;
- მთავრობის ვალის მომსახურების ხარჯების ზრდადი ტენდენციის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია, მთავრობის ვალის მართვის განახლებულ სტრატეგიაში აისახოს ვალის მომსახურების ხარჯების შეფასების ინდიკატორ(ებ)ი და სტრატეგიით განსაზღვრული მიზნობრივი მაჩვენებლების პოტენციური გავლენის შეფასება ამ ინდიკატორ(ებ)ზე.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, გარდა დასკვნაში მოცემული შენიშვნებისა, „2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტის საბოლოო ვარიანტი სათანადოდ არის მომზადებული არსებული დაშვებების საფუძველზე, შესაძლებელია შეფასდეს საფუძვლიანად და კანონიერად მოქმედი ნორმატიული ბაზის გათვალისწინებით.

1. სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის ზოგადი მიმოხილვა

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ საქართველოს კანონის პროექტის საბოლოო ვარიანტი მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) რეალური ზრდის 5.2%-იან (ნომინალურ გამოსახულებაში 86.0 მლრდ ლარი) პროგნოზზე არის დაგეგმილი. ეკონომიკური ზრდის პროგნოზი უცვლელია წინა ვერსიასთან შედარებით. კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით, 2024 წლის შემოსულობების პროგნოზი 24.6 მლრდ ლარის, ხოლო გადასახდელების გეგმა 25.0 მლრდ ლარის დონეზეა განსაზღვრული. მიმდინარე წელთან შედარებით ორივე მაჩვენებელი იზრდება, შესაბამისად, 2.4 მლრდ და 2.7 მლრდ ლარის ოდენობით. შემოსულობების ზრდა ძირითადად განპირობებულია „შემოსავლების“ მუხლის 2.5 მლრდ ლარით ზრდით, ხოლო გადასახდელების - „ხარჯების“ მუხლის 2.2 მლრდ ლარით ზრდით. კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით შემოსულობები გაზრდილია 167 მლნ ლარით, ხოლო გადასახდელები - 165 მლნ ლარით.

* დიაგრამაზე მოცემული კლების/ზრდის მაჩვენებლები წარმოადგენს 2024 წლის პარამეტრების შედარებას 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებთან.

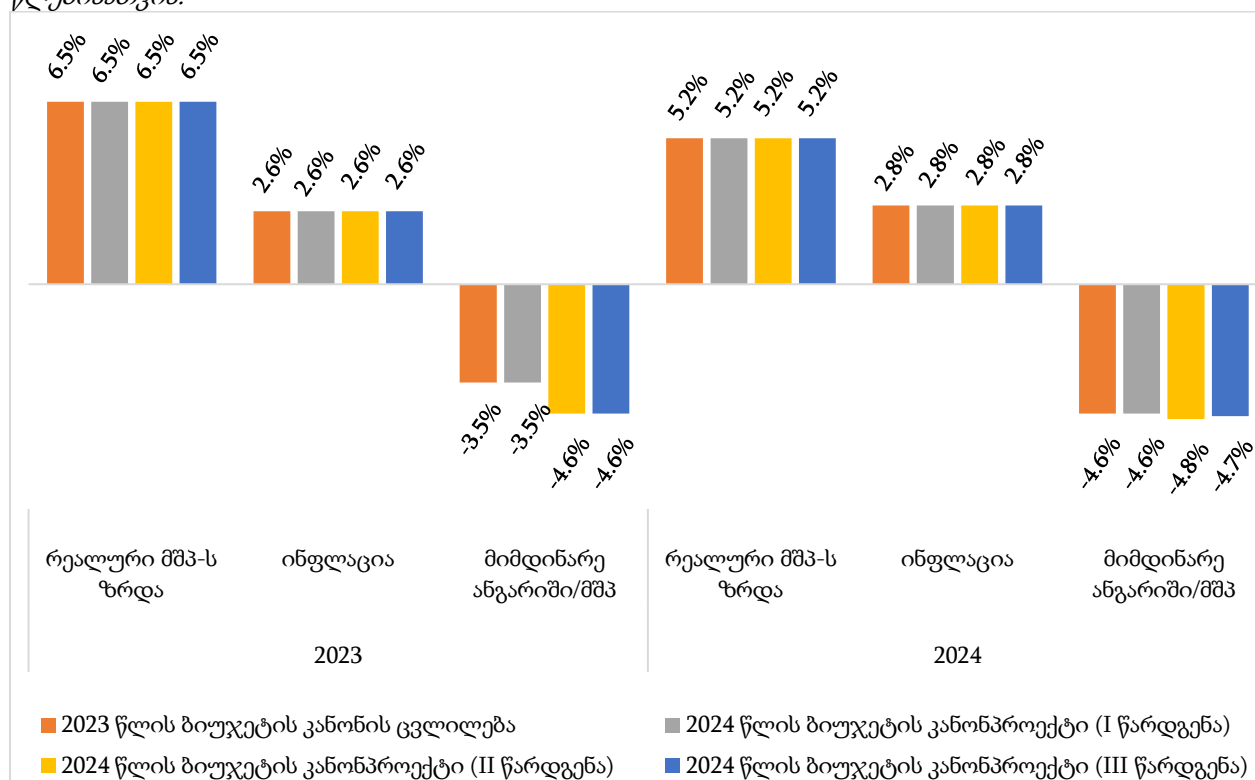
2. მაკროეკონომიკური დაშვებები და ფისკალური დისციპლინა

2.1. მაკროეკონომიკური დაშვებები და კავშირი ფისკალურ პარამეტრებთან

ქვეყნის საშუალოვადიანი ფისკალური გეგმა და სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ კანონის ძირითადი პარამეტრები ემყარება ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტში (შემდგომში - BDD დოკუმენტი) წარმოდგენილ მაკროეკონომიკურ პროგნოზებს. შესაბამისად, საპროგნოზო მაჩვენებლების რეალისტურობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ფისკალური ჩარჩოს ფორმირებისა და წლიური ბიუჯეტის დაგეგმვის/შესრულების პროცესში.

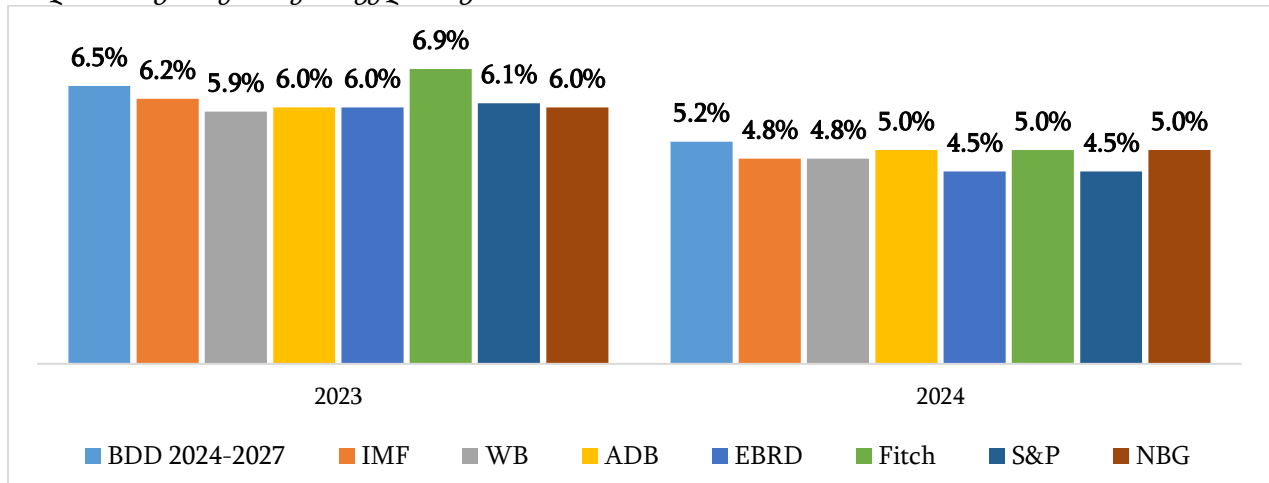
2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის საბოლოო ვერსიაზე თანდართულ 2024-2027 წლების BDD დოკუმენტში წარმოდგენილი მაკროეკონომიკური პროგნოზები ძირითად შემთხვევაში უცვლელია კანონპროექტის წინა ვერსიაზე თანდართულ პროგნოზებთან შედარებით. კერძოდ, 2024 წლის ეკონომიკური ზრდის, პერიოდის საშუალო ინფლაციისა და პერიოდის ბოლოს ინფლაციის საპროგნოზო მაჩვენებლები წინა პროგნოზების დონეზე შენარჩუნებული და შესაბამისად, 5.2%-ს, 2.8%-სა და 3.0%-ს შეადგენს. მცირედით დაკორექტირდა 2024 წლის მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის საპროგნოზო მაჩვენებელი და 4.7%-ის დონეზე განისაზღვრა (შემცირდა 0.1 პ.პ.-ით).

დიაგრამა 1. BDD დოკუმენტის სხვადასხვა ვერსიაში წარმოდგენილი პროგნოზების შედარება 2023-2024 წლებისათვის.

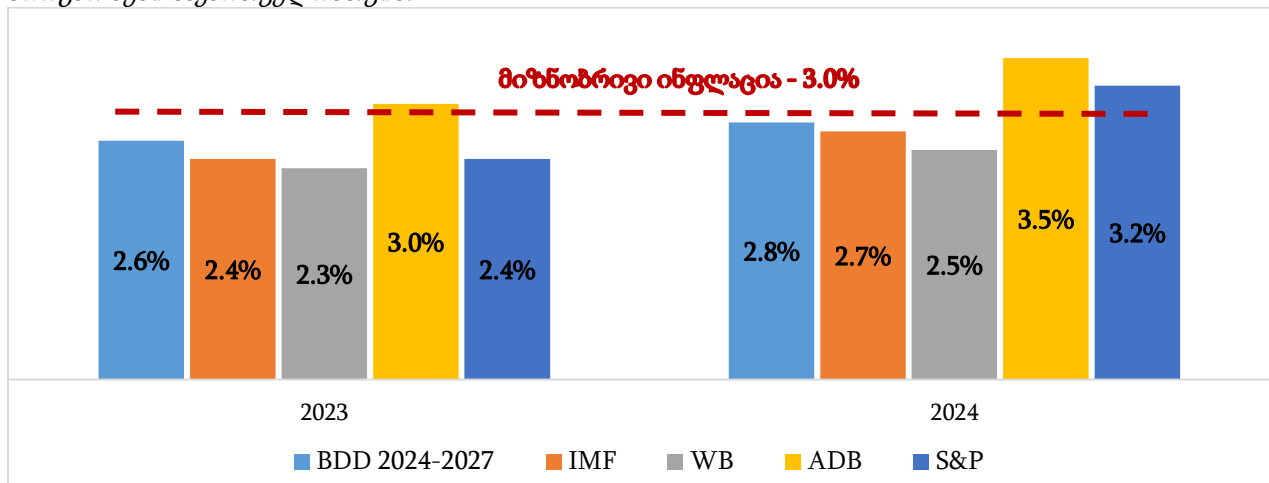
საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და სარეიტინგო სააგენტოების მიერ შეფასებული ეკონომიკური ზრდის საპროგნოზო მაჩვენებლები ერთმანეთისგან მცირე განსხვავებებით ხასიათდება, თუმცა ყველა შემთხვევაში ნაკლებია ფინანსთა სამინისტროს პროგნოზზე. კერძოდ, აზიის განვითარების ბანკის (ADB) და Fitch-ის პროგნოზი 5.0%-ია. შედარებით კონსერვატიული პროგნოზები აქვთ საერთაშორისო სავალუტო ფონდს (IMF) და მსოფლიო ბანკს (WB) 4.8%-ის ოდენობით და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკს (EBRD) და S&P-ს, 4.5%-ის ოდენობით.

დიაგრამა 2. საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და სარეიტინგო სააგენტოების ეკონომიკური ზრდის პროგნოზები საქართველოსთვის.¹

წარმოდგენილი პროგნოზებით, სამომხმარებლო ფასების საშუალოწლიური ინფლაციის მაჩვენებელი 2024 წლისთვის მიზნობრივ ნიშნულთან (3.0%) ახლოსაა განსაზღვრული და 2.8%-ს შეადგენს. აღსანიშნავია, რომ 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის თავდაპირველი კანონი 2023 წლის ინფლაციის 5.3%-იანი პროგნოზით დაიგეგმა, თუმცა წლის განმავლობაში დაფიქსირებული ტენდენციის გათვალისწინებით (11 თვის ინფლაციის საშუალო მაჩვენებელი 2.8%-ია) 2.6%-მდე შემცირდა.

დიაგრამა 3. საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და სარეიტინგო სააგენტოების ინფლაციის პროგნოზები საქართველოსთვის.²

ფინანსთა სამინისტროს პროგნოზების მსგავსად, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და სარეიტინგო სააგენტოების მიერ გამოქვეყნებული პერიოდის საშუალო ინფლაციის

¹ IMF, [World Economic Outlook](#), ოქტომბერი, 2023
 WB, [Europe and Central Asia Economic Update](#), ოქტომბერი, 2023
 ADB, [Asian Development Outlook](#), სექტემბერი, 2023
 EBRD, [Regional Economic Prospects](#), სექტემბერი, 2023
 Fitch, [Fitch Affirms Georgia at 'BB'; Outlook Positive](#), ივლისი, 2023
 S&P, [Georgia 'BB/B' Ratings Affirmed; Outlook Stable](#), აგვისტო, 2023
 NBG, [მონეტარული პოლიტიკის ანგარიში](#), ოქტომბერი, 2023
² IMF, [World Economic Outlook](#), ოქტომბერი, 2023
 WB, [Europe and Central Asia Economic Update](#), ოქტომბერი, 2023
 ADB, [Asian Development Outlook](#), სექტემბერი, 2023
 S&P, [Georgia 'BB/B' Ratings Affirmed; Outlook Stable](#), აგვისტო, 2023

პროგნოზები როგორც მიმდინარე, ასევე 2024 წლისთვის მიზნობრივ ნიშნულთან ახლოსაა განსაზღვრული. კერძოდ, 2024 წლისთვის საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF) პროგნოზი 2.7%-ია, მსოფლიო ბანკის (WB) - 2.5%, აზიის განვითარების ბანკის (ADB) - 3.5%, ხოლო S&P-ის - 3.2%.

2024 წელს ნომინალური მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) საპროგნოზო მაჩვენებელი 2023 წელთან შედარებით 6.6 მლრდ ლარით (8.4%-ით) იზრდება და 86 მლრდ ლარის დონეზეა განსაზღვრული. ბიუჯეტის კანონპროექტის წინა ვარიანტთან შედარებით მაჩვენებელი გაზრდილია 610 მლნ ლარით. მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის მშპ-სთან ფარდობის პროგნოზი 0.1 პ.პ.-ით მცირდება ბიუჯეტის კანონპროექტის მეორე ვერსიასთან შედარებით, რაც ძირითადად ნომინალური მშპ-ს ზრდით არის გამოწვეული. 2023 წელთან შედარებით 2024 წელს ექსპორტის მოცულობა 1.2 მლრდ აშშ დოლარით (7.9%-ით), ხოლო იმპორტის მოცულობა 1.3 მლრდ აშშ დოლარით (6.8%-ით) იზრდება და შესაბამისად, 16.6 მლრდ აშშ დოლარისა და 19.7 მლრდ აშშ დოლარის დონეზეა განსაზღვრული.

2.2. ფისკალური წესები

გრძელვადიან პერიოდში ფისკალური პოლიტიკის სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად შემუშავებულია ფისკალური წესები. საქართველოში მოქმედი ფისკალური წესები³ განსაზღვრულია „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით (შემდგომში - ორგანული კანონი). ფისკალური პოლიტიკის მიმართულებებსა და მიზნებს, ასევე, საშუალოვადიანი საბიუჯეტო პარამეტრების საპროგნოზო მაჩვენებლებს, განსაზღვრავს BDD დოკუმენტი.

□ ბიუჯეტის ბალანსის წესი (ბიუჯეტის დეფიციტი)

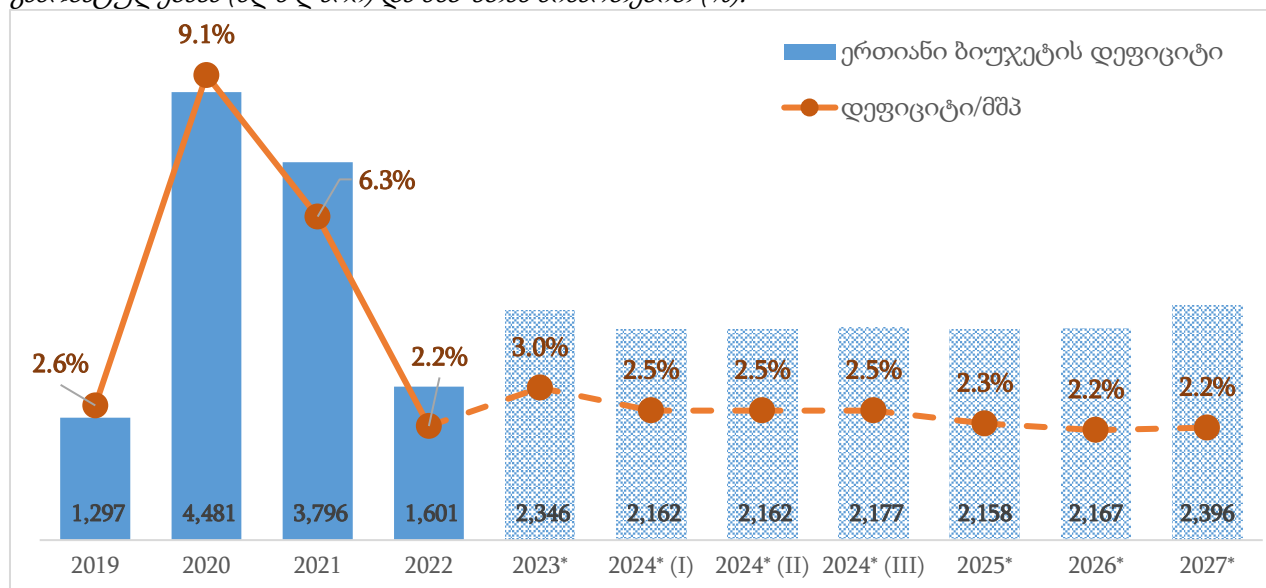
სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის მესამე ვარიანტის მიხედვით 15 მლნ ლარით იზრდება ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტის (შემდგომში დეფიციტი) მოცულობა, თუმცა ნომინალური მშპ-ს პროგნოზის ზრდის ხარჯზე უცვლელადაა შენარჩუნებული მისი მშპ-სთან ფარდობის მაჩვენებელი (ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტია 2.5%). კანონპროექტით, დეფიციტი 2023 წელთან შედარებით 0.5 პ.პ.-ით მცირდება და ორგანული კანონით დადგენილი ლიმიტის ფარგლებშია. კანონპროექტზე თანდართული განახლებული პროგნოზით, მეორე წარდგენასთან შედარებით, ნომინალურ გამოსახულებაში მცირედით იზრდება დეფიციტის მაჩვენებლები საშუალოვადიან პერიოდში (2025 წელს - 45 მლნ ლარით; 2026 წელს - 15 მლნ ლარით; 2027 წელს - 160 მლნ ლარით), თუმცა მშპ-სთან მიმართებით კლებადი ტენდენციით ხასიათდება.

³ ბიუჯეტის ბალანსის წესი - ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტი არ უნდა აღემატებოდეს მშპ-ს 3.0%-ს.

ვალის წესი - საქართველოს მთავრობის ვალის ფარდობა მშპ-სთან არ უნდა აღემატებოდეს 60.0%-ს.

შემოსავლების წესი - ორგანული კანონი, აქციზის გარდა, ზღუდავს ნებისმიერი გადასახადის განაკვეთის გაზრდას რეფერენდუმის გარეშე.

დიაგრამა 4. 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის მესამე წარდგენით განსაზღვრული ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტის ფაქტობრივი/საპროგნოზო მაჩვენებლები ნომინალურ გამოხატულებასა (მლნ ლარი) და მშპ-სთან მიმართებით (%).

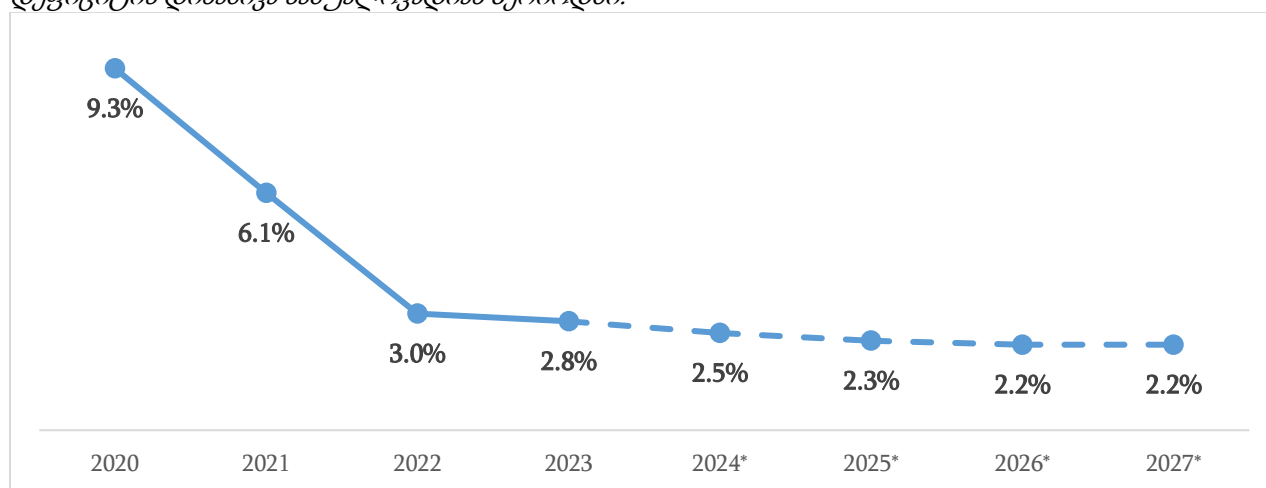

* აღნიშნავს პროგნოზს

კანონპროექტით, 2023 წელთან შედარებით, ერთიანი ბიუჯეტის შემოსავლების ზრდა (3 მლრდ ლარი) აჭარბებს ხარჯებისა (2.5 მლრდ ლარი) და არაფინანსური აქტივების ცვლილების (324 მლნ ლარი) ზრდას, რაც საბოლოო ჯამში, დეფიციტის ნომინალურ მაჩვენებელს 169 მლნ ლარით (7.2%-ით) ამცირებს და იგი 2.2 მლრდ ლარის დონეზეა განსაზღვრული.

ამასთან, IMF-თან არსებული პროგრამის ფარგლებში განსაზღვრული მოდიფიცირებული დეფიციტის მაჩვენებელი,⁴ კანონის პროექტის საბოლოო ვარიანტით, 45 მლნ ლარით იზრდება წინა წარდგენასთან შედარებით, თუმცა უცვლელია მშპ-სთან მიმართებით (2.5%). ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტის მსგავსად, მაჩვენებელი საშუალოვადიან პერიოდში კლებადი ტენდენციით ხასიათდება.

დიაგრამა 5. IMF-თან არსებული პროგრამის ფარგლებში განსაზღვრული მოდიფიცირებული დეფიციტის დინამიკა საშუალოვადიან პერიოდში.

* აღნიშნავს პროგნოზს

⁴ აღნიშნული მაჩვენებელი GFSM 2014 კლასიფიკაციისგან განსხვავებით დეფიციტის გაანგარიშებისას ფინანსური აქტივებით განხორციელებულ ოპერაციებსა და დაბრუნების ქვეანგარიშზე არსებულ რესურსებსაც ითვალისწინებს.

აღსანიშნავია, რომ „ხედვა 2030 საქართველოს განვითარების სტრატეგიის“ მიხედვით,⁵ 2024 წლისათვის ბიუჯეტის დეფიციტის მშპ-სთან ფარდობის სამიზნე მაჩვენებლად განსაზღვრულია 2.3%, 2027 წლისთვის კი 1.8%.

საყურადღებოა, რომ საბიუჯეტო კოდექსის 38-ე მუხლის მე-4 ნაწილის ე¹ ქვეპუნქტის მიხედვით, სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტს თან უნდა ახლდეს ინფორმაცია სამთავრობო სექტორისთვის მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების მიერ საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული ნებისმიერი წყაროდან მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების შესახებ. გარდა ამისა, კოდექსის მე-6 მუხლის მიხედვით, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების ბიუჯეტის მაჩვენებლები გათვალისწინებული უნდა იქნას სახელმწიფო მმართველობის შესაბამისი დონის კონსოლიდირებული ბიუჯეტის ფორმირებისას. შესაბამისად, მათი ფინანსური პარამეტრები მონაწილეობს ერთიანი ბიუჯეტის დეფიციტის მაჩვენებლის გამოთვლაში.

ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების ბიუჯეტის მაჩვენებლები, აგრეგატულ დონეზე ასახულია 2024 წლის ერთიანი ბიუჯეტის პარამეტრებში. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული საწარმოების მიერ მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების შესახებ ინფორმაციის წარმოდგენა არც კანონპროექტის საბოლოო წარდგენის ფარგლებში მომხდარა. ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, აღნიშნულის მიზეზია საწარმოების მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის სისრულის, სიზუსტისა და ხარისხის კუთხით არსებული ნაკლოვანებები. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, მიზანშეწონილია, ამ მიმართულებით დამატებითი ყურადღების გამახვილება და სამინისტროს მხრიდან შესაბამისი ღონისძიებების გატარება კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნის ჯეროვანი შესრულებისათვის.

□ ვალის წესი

ორგანული კანონით ვალის წესის მიზნებისთვის დათვლილი მაჩვენებელი განსაზღვრულია როგორც მთავრობის ვალისა⁶ და „საჯარო და კერძო პარტნიორობის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე აღებული ვალდებულებების მიმდინარე ღირებულების ჯამის ფარდობა მშპ-სთან, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს.

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით, 2024 წლის ბოლოს მთავრობის ვალის ზღვრული მოცულობა 32.7 მლრდ ლარის დონეზეა განსაზღვრული, რაც მშპ-ს 38.0%-ია. „საჯარო და კერძო პარტნიორობის შესახებ“ კანონის საფუძველზე აღებული ვალდებულებების მიმდინარე ღირებულების საორიენტაციო მოცულობა 70.2 მლნ ლარსა⁷ და მშპ-ს 0.1%-ს შეადგენს. შესაბამისად, ვალის წესის მიზნებისთვის დათვლილი მაჩვენებლის საპროგნოზო მნიშვნელობა კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით 0.1 პ.პ.-ით, 38.1%-მდე მცირდება და

⁵ საქართველოს მთავრობის დადგენილება № 517, 2022 წლის 3 ნოემბერი.

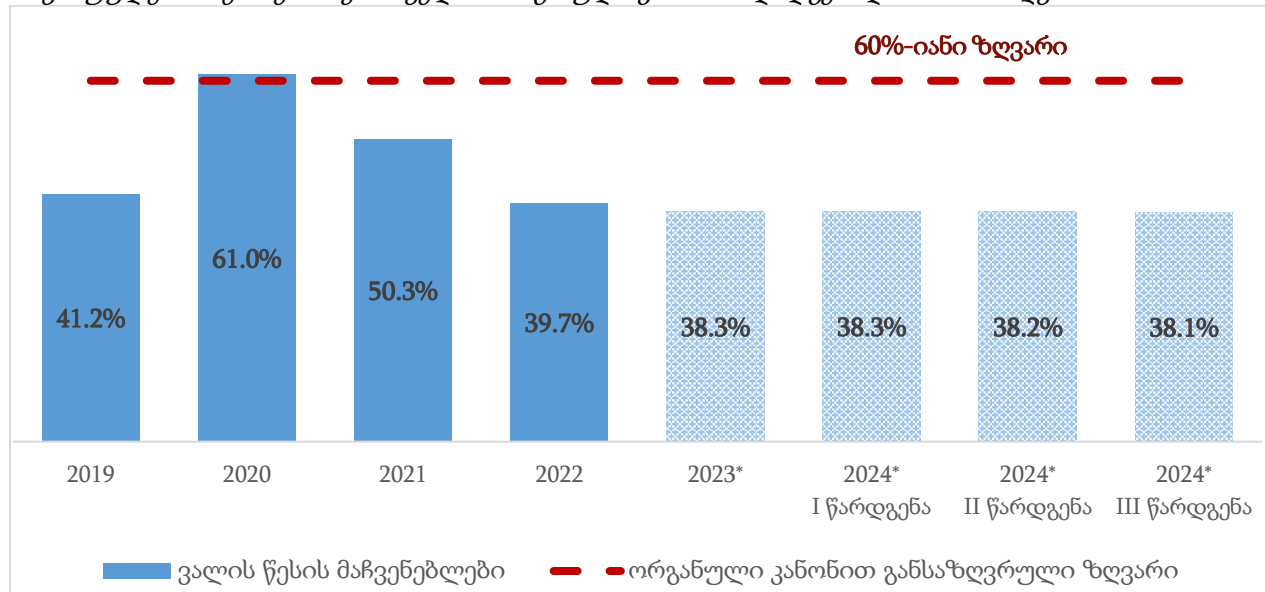
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5604706?publication=0>

⁶ ორგანული კანონის მიზნებისთვის, მთავრობის ვალი „სახელმწიფო ვალის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული სახელმწიფო ვალისგან განსხვავებით არ მოიცავს ეროვნული ბანკის ვალს IMF-ის მიმართ და დამატებით მოიცავს საბიუჯეტო ორგანიზაციების სესხის სახით არსებულ ვალს (მუნიციპალიტეტების, სახელმწიფოს ერთეულის მიერ შექმნილი სსიპ/ა(ა)იპ-ებისა და სამთავრობო სექტორად დაკლასიფიცირებული სახელმწიფო საწარმოების ვალდებულებებს).

⁷ 2023 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით.

60%-იანი ნიშნულის ფარგლებშია მოქცეული. აღნიშნული შემცირება განაპირობა ნომინალური მშპ-ს საპროგნოზო მოცულობის ზრდამ 610 მლნ ლარით.

დიაგრამა 6. ვალის წესის მიზნებისთვის დათვლილი მაჩვენებელი და მისი მიმართება „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით დადგენილ 60%-იან ზღვართან.⁸

* აღნიშნავს პროგნოზს

ვალის წესის მიზნებისთვის დათვლილ მაჩვენებელთან დაკავშირებით, საყურადღებოა, რომ 2022 წელს საბიუჯეტო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებით,⁹ სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების ვალდებულებები გახდა მთავრობის ვალის შემადგენელი ნაწილი. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ამ საწარმოების მიერ სესხის აღებასთან დაკავშირებული უფლებამოსილებისა და პასუხისმგებლობის საკითხები ცხადი სახით კანონმდებლობით განსაზღვრული არ არის. იმის გათვალისწინებით, რომ ცენტრალური, ავტონომიური და მუნიციპალური ხელისუფლების ორგანოებისა და მათ მიერ დაფუძნებული სსიპ/ა(ა)იპ-ების მიერ სესხების აღების/გაცემის პროცედურებს ადგენს საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი და „სახელმწიფო ვალის შესახებ“ საქართველოს კანონი, ქვეყანაში მთავრობის ვალის მდგრადობის უზრუნველსაყოფად, მნიშვნელოვანია, სამთავრობო სექტორად დაკლასიფიცირებული საწარმოების მიერ ვალის აღების შესაძლებლობები დარეგულირდეს საკანონმდებლო დონეზე.

2.3. მაკროეკონომიკური და ფისკალური რისკების ანალიზი

საჯარო ფინანსების ეფექტიანი მართვისა და მაკროეკონომიკური სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად, მნიშვნელოვანია მაკროეკონომიკური და ფისკალური რისკების ანალიზი, რაც მათი წარმატებული მართვის წინაპირობაა.

⁸ 2023 და 2024 წლების მშპ-ს მაჩვენებლებად გამოყენებულია 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიაზე თანდართული საპროგნოზო მაჩვენებლები.

⁹ საქართველოს კანონი [საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ](#), N2384-IXმს-Xმპ, 15.12.2022

□ მაკროეკონომიკური რისკების ანალიზი

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიაზე თანდართულ „მაკროეკონომიკური სცენარების ანალიზის“ დოკუმენტში განხილულია 6 პოტენციური ნეგატიური რისკი,¹⁰ რაც პროექტის წინა წარდგენებისა და 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის ფარგლებში წარმოდგენილი რისკების იდენტიფიკაცია. მიზანშეწონილია, გაგრძელდეს დოკუმენტის ხარისხობრივი გაუმჯობესება და მასში აისახოს ინფორმაცია იდენტიფიცირებული რისკების სხვადასხვა ხარისხითა და კომბინაციით მატერიალიზაციის ეკონომიკურ პარამეტრებზე პოტენციური გავლენის მასშტაბის შესახებ რაოდენობრივ ჭრილში.

უნდა აღინიშნოს, რომ წარმოდგენილ კანონპროექტს არ ახლავს დეტალური ინფორმაცია სხვადასხვა ეკონომიკური სცენარის რეალიზების შემთხვევაში ფისკალური პოლიტიკის შესაბამისი მოსალოდნელი პასუხების შესახებ. IMF-ის მიხედვითაც, რისკების იდენტიფიცირების შემდეგ, მნიშვნელოვანია შემუშავდეს მათი მართვის სტრატეგია, სადაც განხილული იქნება ფისკალური პოლიტიკის სხვადასხვა პასუხები რისკების ზეგავლენის შესამცირებლად.¹¹

□ ფისკალური რისკების ანალიზი

კანონპროექტზე თანდართულ „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში გაანალიზებულია სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოებიდან (შემდგომში - სახელმწიფო საწარმო), კვაზი-ფისკალური აქტივობებიდან, ელექტროენერგიის შესყიდვასთან დაკავშირებული კონტრაქტებიდან და PPP პროექტებიდან¹² მომდინარე ფისკალური რისკები. დადებითად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ გარდა ზემოაღნიშნულისა, ფისკალური რისკების დოკუმენტს დაემატა კლიმატის ცვლილებებიდან და სტიქიური მოვლენებიდან მომდინარე ფისკალურ რისკებთან დაკავშირებული ინფორმაცია, დემოგრაფიულ ცვლილებებთან დაკავშირებული რისკები, სასამართლო დავებიდან მომდინარე ფისკალური რისკები და სახელმწიფო საწარმოთა სენსიტიურობის ანალიზი.

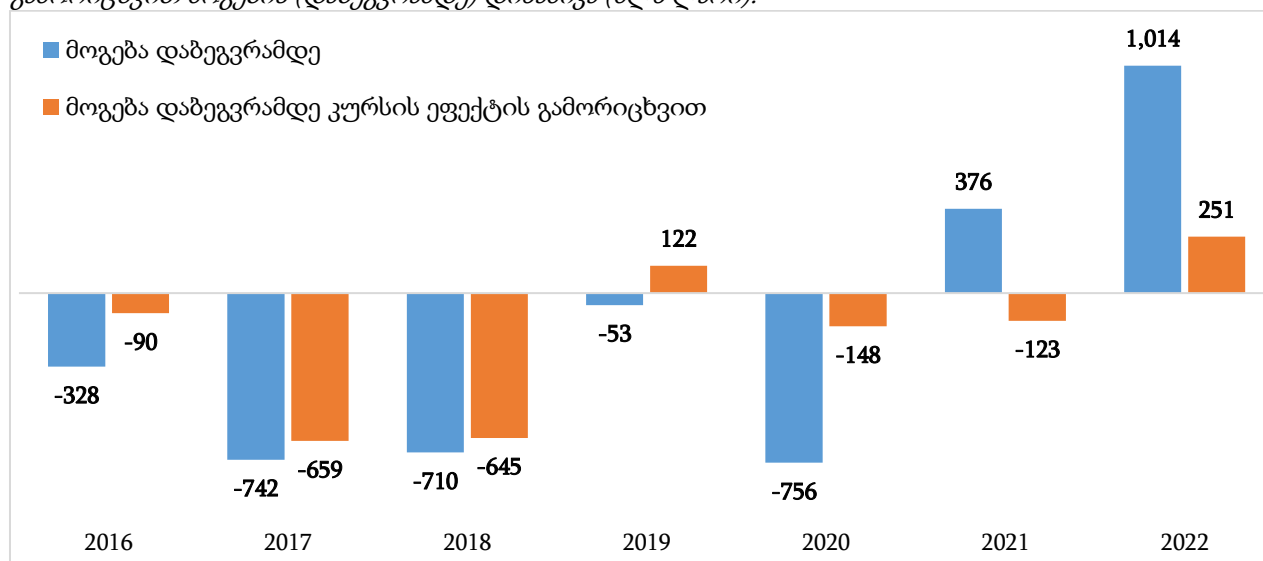
დოკუმენტში განხილულია 117 სახელმწიფო საწარმოს ნაერთი ფინანსური მაჩვენებლები. დოკუმენტის მიხედვით, 2022 წელს საწარმოთა ჯამურმა მოგებამ (დაბეგვრამდე) 1.0 მლრდ ლარი შეადგინა, რაც ძირითადად განპირობებულია ეროვნული ვალუტის გამყარების შედეგად გამოწვეული კურსთა შორის სხვაობით (787.3 მლნ ლარი). აღსანიშნავია, რომ კურსთაშორის სხვაობით მიღებული მოგება შინაარსობრივად არ წარმოადგენს საწარმოს საოპერაციო აქტივობებიდან გენერირებულ შემოსავალს. შესაბამისად, კომპანიის საოპერაციო საქმიანობის შესახებ უკეთეს სურათს იძლევა მოგების მაჩვენებელი გაცვლითი კურსის ეფექტის გამორიცხვით. აღნიშნული მიდგომით საწარმოთა ნაერთი ფინანსური შედეგი 2022 წლისთვის დადებითია და ჯამური მოგება დაბეგვრამდე 251 მლნ ლარს შეადგენს. უნდა აღინიშნოს, რომ მოცემული მაჩვენებელი ბოლო შვიდი წლის მაქსიმუმია.

¹⁰ აღნიშნული რისკებია: 1. ფულადი შემოდინების შემცირება; 2. ტურიზმის გლობალური სენტიმენტების გაუარესება; 3. გლობალური სავაჭრო ბრუნვის შემცირება; 4. რეგიონური რისკები; 5. გამკაცრებული მონეტარული პოლიტიკის შენარჩუნება; 6. მსოფლიოში ეკონომიკური ზრდის მოსალოდნელი შემცირება.

¹¹ IMF, Fiscal Transparency Handbook, 2018, გვ. 97

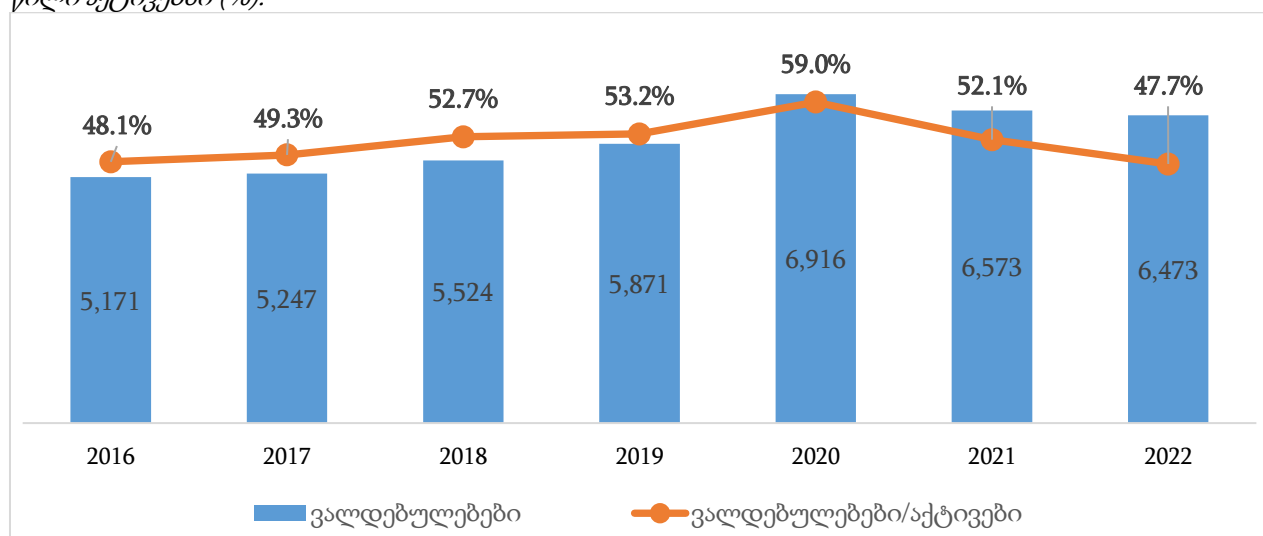
¹² PPP პროექტებიდან მომდინარე ვალდებულებებთან დაკავშირებით ინფორმაცია წარმოდგენილია ანგარიშის ქვეთავში - ფისკალური წესები.

დიაგრამა 7. სახელმწიფო საწარმოების მოგების (დაბეგვრამდე) და კურსთაშორისი ცვლილების გამორიცხვით მოგების (დაბეგვრამდე) დინამიკა (მლნ ლარი).¹³

აღსანიშნავია, რომ სახელმწიფო საწარმოთა აქტივების მნიშვნელოვანი ნაწილის დაფინანსების წყაროს ვალდებულებები წარმოადგენს, რაც სახელმწიფოს წინაშე არსებული ფისკალური რისკების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წყაროა.

დიაგრამა 8. სახელმწიფო საწარმოების ნაერთი ვალდებულებები (მლნ ლარი) და ვალდებულებების წილი აქტივებში (%).

„ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში წარმოდგენილია სახელმწიფო საწარმოთა სენსიტიურობის ანალიზი, რომელშიც ასახულია 6 ძირითადი საწარმოს¹⁴ ფინანსურ

¹³ დიაგრამა 12-სა და დიაგრამა 13-ზე წარმოდგენილი მონაცემები არ ითვალისწინებს მარაბდა-კარწახის რკინიგზის ფინანსურ მაჩვენებლებს, რადგან ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის ეტაპზე კომპანია არ მიეკუთვნა არც სახელმწიფო კორპორაციების და არც სამთავრობო სექტორს. მარაბდა-კარწახის რკინიგზის ვალდებულებების მოცულობამ 2022 წლის ბოლოს 2.7 მლრდ ლარი შეადგინა, აქტივებმა 1.9 მლრდ ლარი, ხოლო 2022 წლის მოგებამ დაბეგვრამდე - 344 მლნ ლარი, რაც ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით განაპირობა კურსთაშორისი სხვაობიდან მიღებულმა მოგებამ (384 მლნ ლარი).

დიაგრამაზე წარმოდგენილ მონაცემებში კურსთაშორისი სხვაობით გამოწვეული მოგება დაბეგვრამდე მაჩვენებლის გამოსათვლელად შესაბამისი წლის მოგებას დაბეგვრამდე ემატება კურსთაშორისი სხვაობით გამოწვეული ზარალი და აკლდება კურსთაშორისი სხვაობით გამოწვეული მოგება.

¹⁴ სახელმწიფო კორპორაციების სექტორში შემავალი საწარმოებიდან: ენგურჰესი; საქართველოს რკინიგზა; ნავთობისა და გაზის კორპორაცია; საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა. სახელმწიფო მმართველობის

მაჩვენებლებზე რეალური მშპ-ს, ვალუტის გაცვლითი კურსის, საპროცენტო განაკვეთისა და კომბინირებული შოკების გავლენა. ანალიზის მიხედვით, საწარმოთა ფინანსურ მაჩვენებლებზე მნიშვნელოვანი გავლენით ხასიათდება ვალუტის გაცვლითი კურსის შოკი, რომლის რეალიზების პირობებში განხილულ საწარმოთა ჯამური ზარალი 2.7 მლრდ ლარს აღწევს, რაც ძირითადად უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ვალდებულებების ზრდითაა გამოწვეული. აღნიშნული რისკის სრულად ან ნაწილობრივ რეალიზებამ, თავის მხრივ, სახელმწიფოს წინაშე შესაძლოა წარმოქმნას გაუთვალისწინებელი ვალდებულებების დაფარვის საჭიროება. **სახელმწიფო საწარმოთა სენსიტიურობის ანალიზის ფარგლებში წარმოდგენილი შედეგების სიზუსტის ზრდის და მასში სექტორიზაციის შედეგების გათვალისწინების მიზნით, მიზანშეწონილია, ფინანსთა სამინისტრომ უზრუნველყოს ანალიზის მიზნებისთვის შერჩეულ საწარმოთა რაოდენობის ეტაპობრივი ზრდა.**

აღსანიშნავია, რომ ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაცია არ იძლევა საშუალებას ერთმანეთისგან გამიჯნულად იქნეს გაანალიზებული სახელმწიფო მმართველობის სექტორად და სახელმწიფო კორპორაციების სექტორად დაკლასიფიცირებული საწარმოების ფინანსური მაჩვენებლები. საწარმოთა ზემოხსენებული ჯგუფები ფისკალურ რისკებს წარმოქმნის განსხვავებული ფორმით. კერძოდ, GFSM 2014-ის მიხედვით,¹⁵ სახელმწიფო მმართველობის სექტორში შემავალი საწარმოების ვალი წარმოადგენს მთავრობის ვალის ნაწილს, ხოლო სახელმწიფო კორპორაციების სექტორში შემავალი საწარმოების ვალი - პირობითი ვალდებულებების წყაროს. აღნიშნული საკითხის მოწესრიგებისთვის, 2022 წლის 15 დეკემბერს საბიუჯეტო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებით,¹⁶ სამთავრობო სექტორად დაკლასიფიცირებული საწარმოების ვალდებულებები 2023 წლიდან აღირიცხება მთავრობის ვალის სტატისტიკაში. აქედან გამომდინარე, **მიზანშეწონილია, „ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში ერთმანეთისგან გამიჯნულად იქნეს გაანალიზებული საწარმოთა ამ ორი ჯგუფის ფინანსური მაჩვენებლები.** მსგავსი ტიპის ანალიზი დაინტერესებულ მხარეებს საშუალებას მისცემს შეაფასონ აღნიშნული წყაროდან მომდინარე ფისკალური რისკები სექტორიზაციის ჭრილში.

ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტში წარმოდგენილია ინფორმაცია სახელმწიფო საწარმოების მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიღებული დაფინანსების შესახებ სხვადასხვა საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლების მიხედვით. კერძოდ, დოკუმენტი მოიცავს ინფორმაციას საწარმოების მიერ სუბსიდიების და სესხების სახით მიღებული დაფინანსების შესახებ, თუმცა მასში არაა ასახული „სხვა ხარჯების“¹⁷ მუხლიდან საწარმოებზე გაცემული თანხების შესახებ ინფორმაცია.

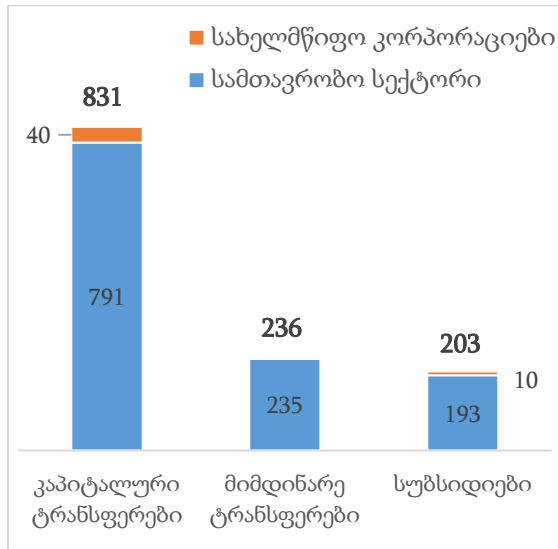
სექტორში შემავალი საწარმოებიდან: საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია. ანალიზში ასევე განხილულია მარაბდა-კარწახის რკინიგზა, რომელიც ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით არ მიეკუთვნა არც სახელმწიფო კორპორაციების და არც სამთავრობო სექტორს.

¹⁵ GFSM 2014, პარაგრაფები 2.31-2.35; 2.64-2.75

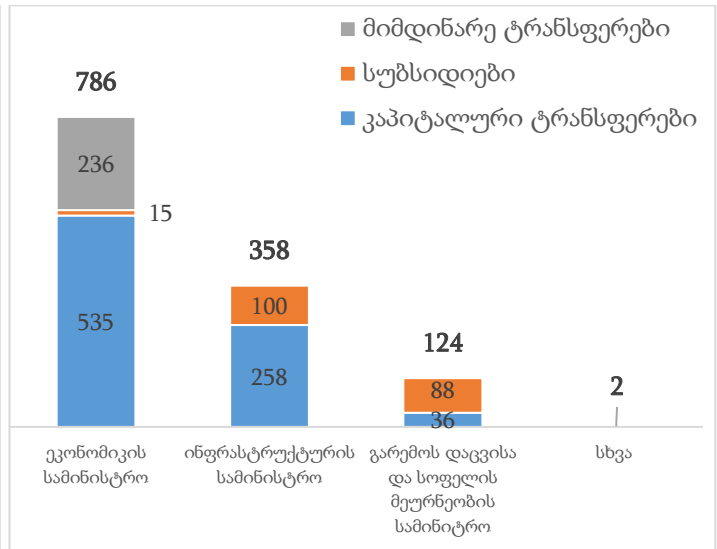
¹⁶ საქართველოს კანონი [საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ](#), N2384-IXმს-Xმპ, 15.12.2022.

¹⁷ სხვა მიმდინარე ტრანსფერები და სხვა კაპიტალური ტრანსფერები.

დიაგრამა 9. სახელმწიფო საწარმოებისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გადარიცხული თანხები დაფინანსების სახის მიხედვით - 2022 წ. (მლნ ლარი).

დიაგრამა 10. სახელმწიფო საწარმოებისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გადარიცხული თანხები მაკონტროლებელი უწყებების მიხედვით - 2022 წ. (მლნ ლარი).¹⁸

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა 2023 წელს შეისწავლა ხუთი სამინისტროს¹⁹ კონტროლ ქვეშ მყოფ საწარმოებზე გაცემული დაფინანსების საკითხები 2022 ფისკალური წლისთვის. შესწავლილ საწარმოებზე გაცემული დაფინანსების მოცულობამ 2022 წელს 1.3 მლრდ ლარი შეადგინა. აღნიშნული თანხიდან 830.5 მლნ ლარი კაპიტალური პროექტების დაფინანსებას მოხმარდა. თანხის დარჩენილი ნაწილი კი ცალკეული აქტივობების სუბსიდირებაზე, ფუნქციონირების ხარჯების ან/და საწარმოების ბალანსზე რიცხული ვალდებულებების დაფარვაზე მიიძღვნა.²⁰ აღსანიშნავია, რომ თანხის მნიშვნელოვანი ნაწილი - 1.1 მლრდ ლარი, სწორედ „სხვა ხარჯების“ მუხლით იქნა გადარიცხული.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, მიზანშეწონილია, ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტში წარმოდგენილი მონაცემები, მოიცავდეს სრულფასოვან ინფორმაციას სახელმწიფო საწარმოების მიერ ბიუჯეტიდან მიღებული დაფინანსების შესახებ. აღნიშნული ინფორმაციის წარმოდგენის რეკომენდაციას იძლევა ღია ბიუჯეტის ინდექსის 2021 წლის შეფასებაც.²¹

„ფისკალური რისკების ანალიზის“ დოკუმენტში ასევე განხილულია ელექტროენერგიის შესყიდვის კონტრაქტებთან დაკავშირებული პოტენციური რისკები და დანახარჯები, თუმცა აღნიშნული ინფორმაცია საჭიროებს შემდგომ ხარისხობრივ გაუმჯობესებასა და დეტალიზებას.

¹⁸ სხვა სამინისტროები აერთიანებს იუსტიციის სამინისტროსა და ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს.

¹⁹ რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო; ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო; გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო; იუსტიციის სამინისტრო; ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო. აღნიშნული საწარმოები ფარავს სახელმწიფო საწარმოთა უდიდეს ნაწილს.

²⁰ მაგალითად, ფუნქციონირების ხარჯების დაფარვისთვის თანხა გადაერიცხათ შპს „ბლექ სი არენა ჯორჯიას“ და შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიას“. ფუნქციონირების ხარჯებისა და ვალდებულებების დაფარვისთვის კი თანხა გადაერიცხა შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიას“.

²¹ IBP, [Open Budget Survey 2021](#), გვ. 5.

ქვეყნის ფისკალური რისკების მნიშვნელოვანი წყაროა პირობითი ვალდებულებები. შესაბამისად, მათ იდენტიფიცირებას და საჯარო ფინანსების მართვის პროცესში ინტეგრირებას გრძელვადიან პერიოდში ფისკალური მდგრადობის შენარჩუნებისთვის კრიტიკული მნიშვნელობა გააჩნია.²² საყურადღებოა, რომ საჯარო ფინანსების სტატისტიკის წარმოების მიზნებისათვის საქართველოს კანონმდებლობაში პირობითი ვალდებულებების ცნება განმარტებული არ არის. შესაბამისად, საბიუჯეტო დოკუმენტებში სრულყოფილად არ ხდება პირობითი ვალდებულებების მოცულობის გაანგარიშება და წარმოდგენა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, გათვალისწინებული იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ ამ მიმართულებით გაცემული რეკომენდაცია.²³

3. სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით, სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების საპროგნოზო მოცულობა 20.7 მლრდ ლარითაა განსაზღვრული და 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 13.7%-ით (2.5 მლრდ ლარით) აღემატება, ხოლო კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით იზრდება 162 მლნ ლარით (0.8%-ით). აღნიშნული ზრდა ძირითადად გამოწვეულია საგადასახადო შემოსავლების 107 მლნ ლარით ზრდით. გრანტების კომპონენტის პროგნოზი 14 მლნ ლარითაა (4.8%-ით) შემცირებული მიმდინარე წელთან შედარებით, თუმცა 5 მლნ ლარით იზრდება კანონპროექტის წინა წარდგენასთან შედარებით და 266 მლნ ლარს შეადგენს (2023 წელთან შედარებით შემცირება ძირითადად გამოწვეულია საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან მისაღები გრანტების საპროგნოზო მაჩვენებლის შემცირებით). სხვა შემოსავლების საპროგნოზო მოცულობა 2023 წლის ანალოგიური მაჩვენებელთან შედარებით 100 მლნ ლარით (8.0%-ით), ხოლო კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით 50 მლნ ლარით (3.8%-ით) იზრდება და 1.4 მლრდ ლარს უტოლდება.

ცხრილი 1. შემოსავლები კომპონენტების მიხედვით (მლნ ლარი).

	2023 წლის ბიუჯეტის კანონი (1)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (I წარდგენა) (2)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (II წარდგენა) (3)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (III წარდგენა) (4)	%-ული ცვლილება წინა წარდგენას თან	%-ული ცვლილე ბა 2023 წელთან
საგადასახადო შემოსავლები	16,710	18,323	19,008	19,115	0.6%	14.4%
გრანტები	280	261	261	266	1.9%	-4.8%
სხვა შემოსავლები	1,250	1,300	1,300	1,350	3.8%	8.0%
შემოსავლები	18,240	19,884	20,569	20,731	0.8%	13.7%

კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით საგადასახადო შემოსავლების ზრდა ძირითადად გამოწვეულია საფინანსო სექტორის მიერ გადასახდელი მოგების გადასახადის საპროგნოზო

²² IMF, *Fiscal Transparency Handbook*, 2018 გვ. 95

²³ სახელმწიფო ვალის მართვის შემდგომი რეაგირების ეფექტიანობის აუდიტი.

მოცულობის 100 მლნ ლარით ზრდით. 2023 წლის მაჩვენებლებთან შედარებით იზრდება საგადასახადო შემოსავლების ყველა კომპონენტი, გარდა იმპორტის გადასახადისა. მოცემული ცვლილებები ძირითადად გამოწვეულია მიმდინარე წელს დაფიქსირებული დადებითი ეკონომიკური ტენდენციებით, რამაც შესაბამისი ასახვა ჰპოვა მომავალი წლის პროგნოზებში.

ცხრილი 2. საგადასახადო შემოსავლები კომპონენტების მიხედვით (მლნ ლარი).

	2023 წლის ბიუჯეტის კანონი (1)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (I წარდგენა) (2)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (II წარდგენა) (3)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (III წარდგენა) (4)	%-ული ცვლილე ბა წინა წარდგენა სთან	%-ული ცვლილე ბა 2023 წელთან
საშემოსავლო გადასახადი	5,486	6,169	6,334	6,345	0.2%	15.7%
მოგების გადასახადი	2,000	2,063	2,583	2,690	4.1%	34.5%
დღგ	6,804	7,388	7,388	7,388	0.0%	8.6%
აქციზი	2,220	2,365	2,365	2,375	0.4%	7.0%
იმპორტის გადასახადი	150	161	161	150	-6.9%	0.0%
სხვა გადასახადები	50	176	176	167	-5.5%	233.2%
საგადასახადო შემოსავლები	16,710	18,323	19,008	19,115	0.6%	14.4%

„სხვა შემოსავლების“ მუხლის 2024 წლის საპროგნოზო მაჩვენებელი 1.4 მლრდ ლარითაა განსაზღვრული და კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით 50 მლნ ლარით (3.8%-ით) იზრდება. სხვა შემოსავლების ყველაზე მსხვილი კომპონენტია **დივიდენდები** (516 მლნ ლარი), რომლის ძირითადი წყარო (465 მლნ ლარი) ეროვნული ბანკის მოგებიდან მისაღები დივიდენდია. 2023 წლის 24 ნოემბერს გაიმართა „სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოების წმინდა მოგების განაწილებისა და გამოყენების შესახებ წინადადებების განხილვისა და გადაწყვეტილების მიმღები კომისიის“ სხდომა, რომელზეც მიღებული გადაწყვეტილებით შპს „საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანიას“ დაევალა სახელმწიფო ბიუჯეტში დივიდენდის სახით 50 მლნ ლარის მიმართვა 2024 წელს. კანონპროექტის საბოლოო ვერსიაში დივიდენდების მაჩვენებლის ზრდა გამოწვეულია აღნიშნული მიზეზით. **პროცენტების** სახით მისაღები შემოსავლების პროგნოზი 280 მლნ ლარია და მიმდინარე წელთან შედარებით იზრდება 15 მლნ ლარით (5.5%-ით).

ცხრილი 3. სხვა შემოსავლები კომპონენტების მიხედვით (მლნ ლარი).

	2023 წლის ბიუჯეტის კანონი (1)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (I წარდგენა) (2)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (II წარდგენა) (3)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (III წარდგენა) (4)	%-ული ცვლილე ბა წინა წარდგენა სთან	%-ული ცვლილე ბა 2023 წელთან
შემოსავლები საკუთრებიდან	755	776	776	826	6.4%	9.4%
პროცენტი	266	280	280	280	0.0%	5.5%
დივიდენდი	464	466	466	516	10.7%	11.4%
რენტა	26	30	30	30	0.0%	15.4%

საქონლის და მომსახურების რეალიზაცია	93	94	94	94	0.0%	0.9%
სანქციები (ჯარიმები და საურავები)	150	150	150	150	0.0%	0.0%
ტრანსფერები, რომლებიც არ არის კლასიფიცირებული	252	280	280	280	0.0%	11.1%
სხვა შემოსავლები	1,250	1,300	1,300	1,350	3.8%	8.0%

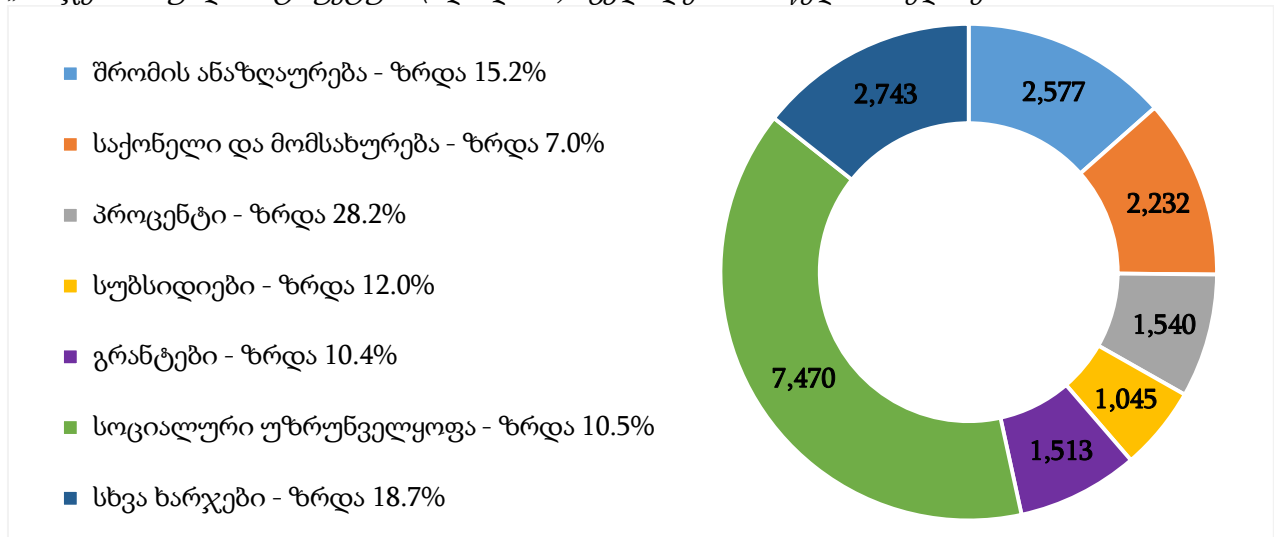
4. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით, წინა ვარიანტთან შედარებით, 165 მლნ ლარით (0.7%-ით) იზრდება გადასახდელების საპროგნოზო მაჩვენებელი და 25 მლრდ ლარს შეადგენს, რაც 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 2.7 მლრდ ლარით (12.2%-ით) აღემატება. 2023 წელთან შედარებით დაგეგმილია გადასახდელების ყველა კომპონენტის ზრდა, გარდა „ფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლისა. „ხარჯების“ მუხლი იზრდება 2.2 მლრდ ლარით, რაც ძირითადად გამოწვეულია სახელმწიფო საგარეო ვალის მომსახურების ხარჯების (პროცენტის ხარჯები), სახელმწიფო სექტორში დასაქმებულთა და საჯარო სკოლების მასწავლებელთან ხელფასების ზრდით.

ცხრილი 4. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების კომპონენტების დინამიკა (მლნ ლარი).

	2023 წლის ბიუჯეტის კანონი (1)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (I წარდგენა) (2)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (II წარდგენა) (3)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (III წარდგენა) (4)	2023- 2024 წწ. ზრდა % (4)/(1)	III წარდგენა - II წარდგენა ზრდა % (4)/(3)
ხარჯები	16,900	18,443	18,972	19,121	13.1%	0.8%
არაფინანსური აქტივების ზრდა	3,956	3,972	4,169	4,181	5.7%	0.3%
ფინანსური აქტივების ზრდა (ნაშთის გამოკლებით)	337	323	301	306	-9.4%	1.7%
ვალდებულებების კლება	1,119	1,423	1,423	1,423	27.3%	0.0%
გადასახდელები	22,311	24,161	24,865	25,030	12.2%	0.7%

დიაგრამა 11. 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით განსაზღვრული „ხარჯების“ მუხლის სტრუქტურა (მლნ ლარი) / ცვლილება 2023 წელთან შედარებით.

საყურადღებოა, რომ სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის საბოლოო ვერსიაში არ იქნა გათვალისწინებული სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია ბიუჯეტის ნაშთის მოცულობასთან დაკავშირებით. კერძოდ, კანონპროექტის საბოლოო ვარიანტით, წინა წარდგენის მსგავსად, 2024 წლის გადასახდელების მნიშვნელოვანი ნაწილის დაფინანსება, იგეგმება სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთიდან. ამასთანავე, 2023 წლის ბოლოს მოსალოდნელი სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთის მოცულობა 1.1 მლრდ ლარს შეადგენს. აღნიშნული თანხიდან 594.3 მლნ ლარი ეკონომიკის გრძელვადიანი რესურსით სტიმულირებისათვის განთავსებულია კომერციული ბანკების სადეპოზიტო სერთიფიკატებში, რომელთა ვადა იწურება 2028 წლის იანვარში. ნაშთის დარჩენილი თანხიდან (512.8 მლნ ლარი), 2024 წელს იგეგმება 462.6 მლნ ლარის გამოყენება. აღნიშნულის შედეგად, 2024 წლის ბოლოს ხელმისაწვდომი ნაშთის მოცულობა 52 მლნ ლარამდე მცირდება.

ცხრილი 5. სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთის დაგროვება და გამოყენება 2023-2024 წლებში (მლნ ლარი).

სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთი 01.01.2023-ის მდგომარეობით	სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთის გეგმური მაჩვენებელი 31.12.2023-სთვის	2024 წელს დაგეგმილი სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთის გამოყენების მოცულობა	სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთიდან სადეპოზიტო სერთიფიკატებში განთავსებული თანხის მოცულობა	სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთის გეგმური მაჩვენებელი 31.12.2024-სთვის
1,248 მლნ ლ	1,107 მლნ ლ	461 მლნ ლ	594 მლნ ლ	52 მლნ ლ

სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაშთის ასეთი მასშტაბით შემცირება მნიშვნელოვნად შეზღუდავს სახელმწიფოს შესაძლებლობას დააფინანსოს ბიუჯეტის მოკლევადიანი საკასო სხვაობა და წლის განმავლობაში წარმოქმნილი სხვა გაუთვალისწინებელი გადასახდელები. ამ თვალსაზრისით გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების ცალკეულ კომპონენტებს მკაცრად განსაზღვრული გადახდის გრაფიკი გააჩნია. მათ შორის, ასეთი ტიპის გადასახდელებს მიეკუთვნება მთავრობის ვალის მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯები, რომლის ტენდენციითაც მნიშვნელოვანი ოდენობის თანხების მიმართვა ხორციელდება იანვრის თვეში. მთავრობის ვალის ნაშთისა და მისი საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთების არსებული დინამიკის პირობებში, მოსალოდნელია ამ ტენდენციის შენარჩუნება.

ცხრილი 6. მთავრობის ვალის მომსახურებისა და დაფარვის საპროგნოზო მაჩვენებლები ყოველი წლის იანვრის მდგომარეობით (მლნ ლარი).

	იანვარი 2022 (ფაქტი)	იანვარი 2023 (ფაქტი)	იანვარი 2024 (პროგნოზი)
საშინაო ვალზე გადახდილი პროცენტი	75.6	167.7	224.9
საგარეო ვალის დაფარვა	96.6	110.2	104.1
საგარეო ვალზე გადახდილი პროცენტი	17.3	37.6	54.8
სულ	189.5	315.6	383.8

კანონპროექტის წარმოდგენილი ვერსიით, წინა ვერსიასთან შედარებით, ასიგნებები უკორექტირდება მხარჯავი დაწესებულებების ფარგლებში განსაზღვრული 133 პროგრამიდან 10-ს, მათ შორის, 7 პროგრამის დაფინანსება იზრდება ჯამურად 45.5 მლნ ლარით, ხოლო 3 პროგრამის დაფინანსება მცირდება ჯამურად 8.3 მლნ ლარით. საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების მოცულობა იზრდება 130.6 მლნ ლარით, რაც ძირითადად გამოწვეულია რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდის 130 მლნ ლარით და მთავრობის სარეზერვო ფონდის 10 მლნ ლარით ზრდით.

ცხრილი 7. ზოგიერთი მხარჯავი დაწესებულება/პროგრამა, რომელსაც 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით ეცვლება დაფინანსება (მლნ ლარი).

დასახელება	2023 წლის ბიუჯეტის კანონი (1)	2024 წლის ბიუჯეტის პროექტის I წარდგენა (2)	2024 წლის ბიუჯეტის პროექტის II წარდგენა (3)	2024 წლის ბიუჯეტის პროექტის III წარდგენა (4)	ცვლი ლება (4)-(3)
სასისტემო მნიშვნელობის ელექტროგა- დამცემი ქსელის განვითარება (24 14)	77	120	120	125	5
ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის პროგრამების მართვა (27 01)	93	105	105	108	3
მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვა (27 03)	1,574	1,597	1,607	1,621	14
სამინისტროს სისტემაში შემავალი სამედიცინო და სხვა დაწესებულებათა რეაბილიტაცია და აღჭურვა (27 04)	100	91	91	88	-3
იძულებით გადაადგილებულ პირთა და მიგრანტთა ხელშეწყობა (27 06)	243	245	245	260	15
დაცული ტერიტორიების სისტემის ჩამოყალიბება და მართვა (31 08)	31	22	20	23	3
საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო (32 00)	2,078	2,340	2,500	2,508	8
საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტრო (33 00)	465	460	480	472	-8
ინფრასტრუქტურის განვითარება (33 03)	49	50	50	45	-5
კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და სამუზეუმო სისტემის სრულყოფა (33 06)	39	40	40	45	5
სსიპ - იურიდიული დახმარების სამსახური (36 00)	10	11	11	13	2
საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი (41 00)	12	11	11	12	1

სსიპ – საზოგადოებრივი მაუწყებელი (42 00)	101	110	110	101	-9
სსიპ – ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო (46 00)	13	13	13	15	2
საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობიდან გამომდინარე ვალდებულებები (56 03)	3	10	9	7	-2
ავტონომიური რესპუბლიკებისა და მუნიციპალიტეტებისათვის გადასაცემი ტრანსფერები (56 04)	532	516	570	556	-14
საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდი (56 05)	100	80	80	90	10
საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდი (56 07)	500	400	450	580	130
დონორების მიერ დაფინანსებული საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები (56 13)	71	100	106	112	6

კანონპროექტით განსაზღვრული ცალკეული პროგრამების/ქვეპროგრამების შემთხვევაში, სხვაობა მიმდინარე წლის ბიუჯეტით გამოყოფილი ასიგნებების ათვისების ტენდენციასა და მომავალი წლის დაფინანსების მოცულობას შორის შესაძლებელია დაკავშირებული იყოს მთავრობის პრიორიტეტების ან/და სტრუქტურულ ცვლილებებსა და დისკრეციულ გადაწყვეტილებებთან. თუმცა, სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების დაგეგმვისას, სხვა მიზეზებთან ერთად, მიზანშეწონილია, გათვალისწინებულ იქნეს გასული და მიმდინარე წლების შესრულების ტენდენციებიც, რათა დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისთვის უზრუნველყოფილ იქნეს საბიუჯეტო სახსრების ეფექტიანი გამოყენება და დაგეგმილი ასიგნებების სრულად ათვისება.

ცხრილი 8. 2023 წლის 10 თვის მდგომარეობით წლიურ დამტკიცებულ გეგმასთან მიმართებით 60%-ზე დაბალი ათვისების მქონე ზოგიერთი პროგრამა/ქვეპროგრამა, რომელთა ასიგნებები იზრდება ან იგივე დონეზე ნარჩუნდება 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით (ათასი ლარი).

დასახელება	2023 წლის ბიუჯეტის კანონი (1)	2023 წლის 10 თვის ფაქტი/წლიურ გეგმასთან %	2024 წლის ბიუჯეტის პროექტის III წარდგენა	2023-2024 ცვლილება %
ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო				
მთის კურორტების განვითარება (24 06 04)	5,000	0.0%	30,000	500.0%
ტრანსპორტის სფეროში საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრი ვალდებულებების დაფარვა და ტრანსპორტირების ხარჯების სუბსიდირება (24 10)	10,000	37.6%	22,000	120.0%
მოსახლეობის ელექტროენერგიითა და ბუნებრივი აირით მომარაგების გაუმჯობესება (24 15)	3,550	14.3%	3,550	0.0%
სივრცითი და ქალაქთმშენებლობითი განვითარება (24 20)	7,000	34.2%	9,100	30.0%
ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო				

დასაქმების ხელშეწყობის მომსახურებათა მართვა (27 01 08)	1,510	60.1%	1,700	12.6%
ეპიდზედამხედველობა (27 03 02 03)	2,745	43.6%	2,745	0.0%
C ჰეპატიტის მართვა (27 03 02 11)	5,000	44.8%	5,000	0.0%
დიაბეტის მართვა (27 03 03 02)	30,000	58.8%	30,000	0.0%
თავდაცვის ძალებში გასაწვევ მოქალაქეთა სამედიცინო შემოწმება (27 03 03 09)	1,000	44.2%	1,000	0.0%
საარსებო წყაროებით უზრუნველყოფის პროგრამა (27 06 05)	1,100	35.6%	1,360	23.6%
თავდაცვის სამინისტრო				
კიბერუსაფრთხოების უზრუნველყოფა (29 04 01)	6,500	57.5%	7,300	12.3%
გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო				
ინფორმაციული ტექნოლოგიებისა და ელექტრონული სისტემების ფუნქციონირების უზრუნველყოფა (31 01 03)	7,100	55.4%	7,100	0.0%
ქართული ღვინოპროდუქციის პოპულარიზაციის ხელშეწყობის ღონისძიებები (31 03 03)	14,000	56.7%	16,000	14.3%
ერთწლოვანი და მრავალწლოვანი კულტურების გენოფონდის შენარჩუნება, მათი გაშენების, მოვლა-მოყვანის, ბიოაგროწარმოების ინოვაციური ტექნოლოგიების შემუშავება (31 04 03)	1,500	59.5%	1,770	18.0%
ბიოწარმოების ხელშეწყობის პროგრამა (31 05 13)	500	14.7%	1,000	100.0%
ლიდერპროგრამა (31 05 17)	1,000	0.0%	1,000	0.0%
ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლის ინვენტარიზაციის სახელმწიფო პროგრამა (31 15 02)	1,500	52.8%	1,500	0.0%
განათლების, მეცნიერების და ახალგაზრდობის სამინისტრო				
გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები სტუდენტების სწავლის დაფინანსება (32 04 02 03)	5,000	53.9%	5,000	0.0%
ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მცხოვრები პირებისა და თანამემამულის სტატუსის მქონე პირების უმაღლესი განათლების ხელშეწყობა (32 04 02 04)	2,500	37.2%	2,500	0.0%
მასწავლებლის მომზადების ერთწლიანი საგანმანათლებლო პროგრამა (32 04 02 05)	3,200	29.9%	3,200	0.0%
ახალგაზრდობის სფეროში ადმინისტრირება და მართვა (32 08 01)	1,906	53.0%	2,044	7.2%
კულტურისა და სპორტის სამინისტრო				
სახელოვნებო და სასპორტო უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ხელშეწყობა (33 02 06)	5,000	0.0%	5,000	0.0%
სსიპ – საქართველოს ოლიმპიური რეზერვების მზადების ეროვნული ცენტრი (33 04 02 01)	2,080	46.8%	2,080	0.0%
ქვეყნის ტერიტორიაზე საერთაშორისო სპორტული ღონისძიებების სახელმწიფო მხარდაჭერა (33 07 06)	7,000	29.5%	7,000	0.0%
საქართველოს ეროვნული, ოლიმპიური და ასაკობრივი ნაკრებების წევრთა, მწვრთნელთა, ადმინისტრაციული და საექიმო პერსონალის და პერსპექტიულ სპორტსმენთა სტიპენდიები (33 08 03)	47,450	52.0%	48,000	1.2%

4.1. პროგრამული ბიუჯეტირება

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიას თან ერთვის „პროგრამული ბიუჯეტის დანართი“, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას პრიორიტეტების ფარგლებში დაგეგმილი პროგრამების მოსალოდნელი შედეგებისა და შედეგების შეფასების ინდიკატორების შესახებ. საყურადღებოა, რომ კანონპროექტის პირველი წარდგენის შემდეგ, პროგრამული ბიუჯეტის დანართში სრულფასოვნად არ განხორციელებულა იმ პროგრამების/ქვეპროგრამების შუალედური შედეგებისა და ინდიკატორების მიზნობრივი მაჩვენებლების კორექტირება, რომელთაც კანონპროექტის მეორე და მესამე წარდგენის ფარგლებში შეეცვალათ დაფინანსება.

გარდა ამისა, პროგრამული ბიუჯეტის დანართის ანალიზისას გამოვლინდა პროგრამების შემუშავების პროცესში არსებული სისტემური ხასიათის ნაკლოვანებები, კერძოდ:

- პროგრამების ნაწილი არ არის ჩაშლილი ქვეპროგრამებად, ამასთან მსგავსი პროგრამების გარკვეულ ნაწილში ერთმანეთისგან არ არის გამიჯნული მიმდინარე და მომდევნო წლების მიზნობრივი მაჩვენებლები, რაც ხელს უშლის ამ პროგრამების შუალედურ და საბოლოო შედეგებს შორის ურთიერთკავშირის დადგენას. აღნიშნული საკითხი ანგარიშების ეტაპზე გაართულებს მიღწეული შედეგების შედარებას მიზნობრივ მაჩვენებლებთან;
- პროგრამების/ქვეპროგრამების მოსალოდნელი შუალედური/საბოლოო შედეგების ნაწილს არ გააჩნია კონკრეტული მისაღწევი მიზანი, რაც ანგარიშების ეტაპზე გაართულებს აღნიშნული პროგრამის/ქვეპროგრამის ეფექტიანობის შეფასებას;
- პროგრამული ბიუჯეტის დანართში წარმოდგენილი ინდიკატორების ნაწილში არ ხდება ცდომილების აღბათობისა და შესაძლო რისკების შესახებ ინფორმაციის წარმოდგენა, მოყვანილი მონაცემები არარეალისტურია ან არ შეესაბამება მიზნობრივ მაჩვენებელს.

პროგრამული ბიუჯეტირების კუთხით არსებული ნაკლოვანებების ეტაპობრივი გამოსწორებისა და ამ მიმართულებით საბიუჯეტო ორგანიზაციების ანგარიშვალდებულების ამალგების მიზნით, მიზანშეწონილია, გათვალისწინებულ იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია და ფორმალურად განისაზღვროს ქვეყანაში პროგრამული ბიუჯეტირების განვითარების სამოქმედო გეგმა, სადაც გაწერილი იქნება განსახორციელებელი კონკრეტული აქტივობები, შესაბამისი ვადებითა და პასუხისმგებელი უწყებებით.

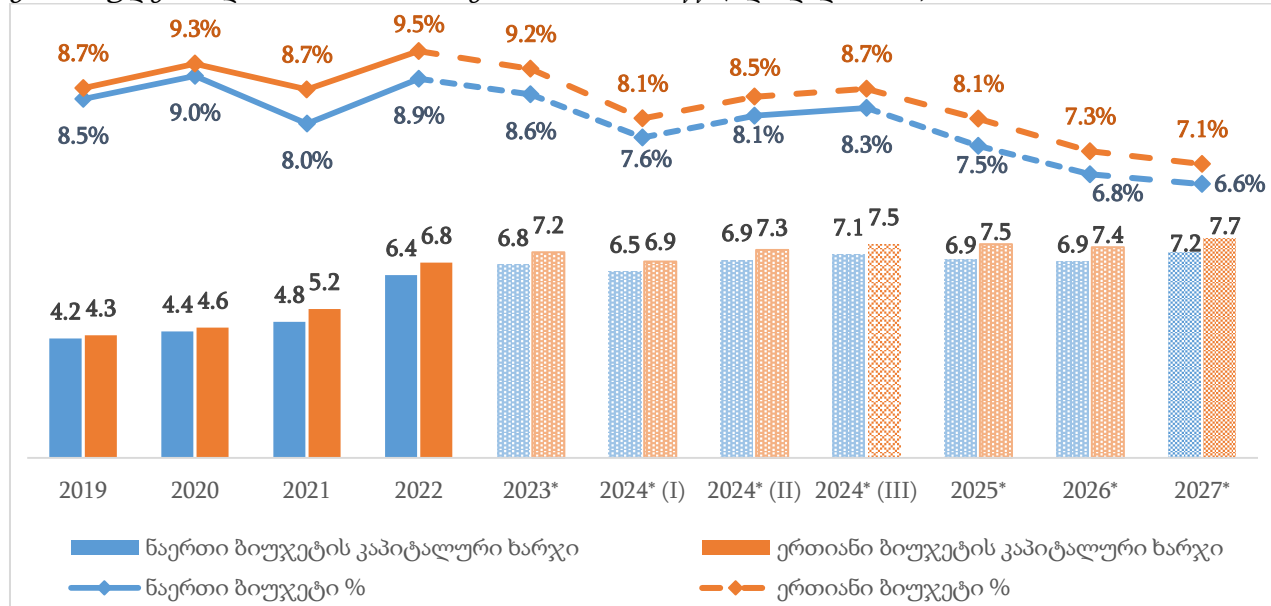
4.2. კაპიტალური პროექტები

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის მესამე წარდგენით, ნაერთი ბიუჯეტის კაპიტალური ხარჯების²⁴ საპროგნოზო მოცულობა 7.1 მლრდ ლარის დონეზეა განსაზღვრული (მშპ-ს 8.3%). მაჩვენებელი, კანონპროექტის წინა წარდგენასთან შედარებით 199 მლნ ლარით, ხოლო 2023 წელთან შედარებით - 365 მლნ ლარით იმატებს. ერთიანი ბიუჯეტის კაპიტალური ხარჯების მოცულობაც შედარებით მაღალ ნიშნულზეა განსაზღვრული და 7.5 მლრდ ლარს უტოლდება (მშპ-ს 8.7%-ს), რაც, შესაბამისად, 201 მლნ ლარით და 282 მლნ ლარით მეტია 2024

²⁴ ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაციით, მთავრობის მიერ განხორციელებული კაპიტალური ხარჯების მოცულობა გაიანგარიშება როგორც ნაერთი ბიუჯეტის ფინანსური და არაფინანსური აქტივების ზრდის ჯამი.

წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის მეორე წარდგენასა და 2023 წლის გეგმასთან შედარებით. საყურადღებოა, რომ საშუალოვადიან პერიოდში კაპიტალური ხარჯების მშპ-სთან ფარდობის მაჩვენებელი კლებადი ტენდენციით ხასიათდება და 2027 წლისთვის 6.6%-ს უტოლდება.

დიაგრამა 12. ნაერთი და ერთიანი ბიუჯეტების კაპიტალური ხარჯების დინამიკა ნომინალურ გამოსახულებასა და მშპ-სთან მიმართებით - 2019-2027 წწ. (მლრდ ლარი; %).

* აღნიშნავს პროგნოზს

ქვეყანაში ოპტიმალური ფისკალური სივრცის არსებობის პირობებში, მნიშვნელოვანია, კაპიტალური დანახარჯების სტაბილური დონის განსაზღვრა და შენარჩუნება, რასაც არსებითი გავლენა აქვს ქვეყნის ეკონომიკურ პოტენციალზე.

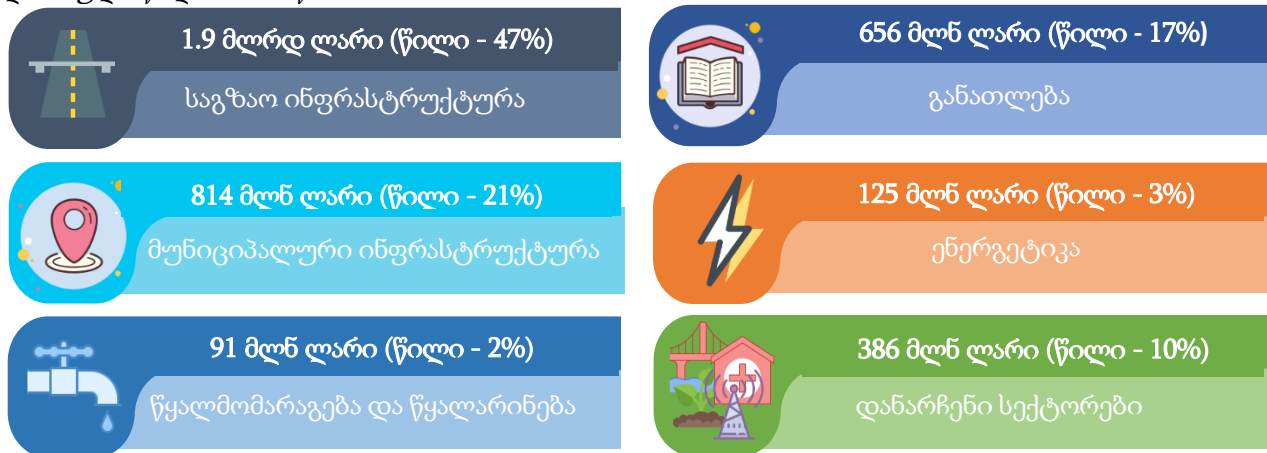
გასული წლების მსგავსად, კაპიტალური ხარჯების ძირითადი ნაწილი სახელმწიფო ბიუჯეტშია კონცენტრირებული.²⁵ კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით, სახელმწიფო ბიუჯეტის კაპიტალური ხარჯები 6.5 მლრდ ლარს (მშპ-ს 7.6%) უტოლდება, რაც, შესაბამისად, 143 მლნ ლარით და 578 მლნ ლარით მეტია 2024 წლის ბიუჯეტის კანონის პროექტის მეორე წარდგენითა და 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით განსაზღვრულ პროგნოზებთან შედარებით.

კაპიტალური პროექტების დანართში წარმოდგენილი პროექტების გეგმების ჯამური ღირებულება 3.9 მლრდ ლარია, რაც 50 მლნ ლარით აღემატება პროექტის მეორე ვარიანტით განსაზღვრულ მაჩვენებელს. პროექტების დარგობრივი კლასიფიკაციის ანალიზით ვლინდება, რომ დაგეგმილი პროექტების ყველაზე მსხვილ კომპონენტებს საგზაო (47%) და მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის განვითარების (21%) მიმართულებით დაგეგმილი პროექტები წარმოადგენს. კანონპროექტის მეორე წარდგენასთან შედარებით არსებითად გაიზარდა (47 მლნ ლარით) დანარჩენი სექტორების დაფინანსება, რაც ქუთაისის საერთაშორისო აეროპორტის ასაფრენ-დასაფრენი ბილიკის მშენებლობის (24 06 05 01) პროექტის დამატებას უკავშირდება. 2023 წელთან შედარებით კი იზრდება განათლების (267 მლნ ლარით), დანარჩენი სექტორების (105 მლნ ლარით), ენერგეტიკისა (34 მლნ ლარით) და საგზაო ინფრასტრუქტურის (18 მლნ

²⁵ სახელმწიფო ბიუჯეტის შემთხვევაში კაპიტალურ ხარჯებში არაფინანსური და ფინანსური აქტივების ზრდის მუხლებთან ერთად შედის კაპიტალური გრანტებისა და სხვა ხარჯების კაპიტალური ტრანსფერების მუხლები, ვინაიდან აღნიშნული მუხლებიდან განხორციელებული ტრანსფერები საბოლოო ჯამში წარმოადგენს კაპიტალურ ხარჯებს.

ლარით) მიმართულებით განსახორციელებელი პროექტების გეგმები, სხვა მიმართულებებით კი მცირდება.

დიაგრამა 13. კაპიტალური პროექტების დანართში წარმოდგენილი პროექტების პროგნოზების დარგობრივი კლასიფიკაცია, თითოეული დარგის მოცულობა ნომინალურ ღირებულებაში (მლნ ლარი) და %-ული წილი - 2024 წ.

ცალკეული კაპიტალური პროექტების დონეზე, აღსანიშნავია:

- კანონპროექტის საბოლოო ვარიანტში ასახულია ოთხი პროექტიდან სამი, რომელთა განხორციელება 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონით დაგეგმილი იყო 2024 წლისთვის;²⁶
- 2023 წელს მიმდინარე 8 კაპიტალური პროექტის შემთხვევაში, 10 თვის მდგომარეობით, წლიურ გეგმასთან შედარებით ათვისებულია 60%-ზე ნაკლები,²⁷ მათ შორის, ორი პროექტის მიერ საერთოდ არ მომხდარა ხარჯის გაწევა.²⁸ აღნიშნული 8 პროექტისათვის 2024 წელს იგეგმება ასიგნებების ზრდა 2023 წლის გეგმასთან შედარებით, ჯამურად 131 მლნ ლარის ოდენობით. საბიუჯეტო ორგანიზაციების განმარტებით, ათვისების არსებული ტენდენციის მიუხედავად 2024 წლის გეგმების ზრდა ძირითადად შემდეგმა ფაქტორებმა განაპირობა: ა) მიმდინარე წლის განმავლობაში არსებული შეფერხებებიდან გამომდინარე 2023 წლისათვის დაგეგმილი სამუშაოები გადატანილია 2024 წელს; ბ) 2023 წელს პროექტები საწყის ფაზაში იყო და შესაბამისად, ინტენსიური აქტივობები დაგეგმილია 2024 წლისათვის.

მნიშვნელოვანია, განმახორციელებელმა უწყებებმა ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზევე გაითვალისწინონ პროექტის განხორციელების/მიმდინარეობის როგორც წინარე გამოცდილება, ასევე, დასაგეგმი წლისათვის მოსალოდნელი აქტივობების მასშტაბი და აღნიშნულზე დაყდნობით განსაზღვრონ მომდევნო წლისთვის საჭირო ფინანსური რესურსის მოცულობა, რათა ოპტიმალურად მოხდეს თანხების გადანაწილება ბიუჯეტის დამტკიცების ეტაპზე.

²⁶ ზოგადსაგანმანათლებლო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა-რეაბილიტაცია მუნიციპალიტეტებში (25 07 01 06) – 2024 წლის გეგმა 5 მლნ ლარი - კანონპროექტში არ არის ასახული.

²⁷ 12 თვის დაზუსტებულ გეგმებთან მიმართებით კი 60%-ზე ნაკლებია ათვისებული 6 პროექტის შემთხვევაში.

²⁸ 2025 წლის ევროპის ზამთრის ახალგაზრდული ოლიმპიური ფესტივალის მხარდამჭერი ღონისძიებები (25 03 07) - 2023 წლის საწყისი გეგმა 25 მლნ ლარი, დაზუსტებული წლიური გეგმა 15 მლნ ლარი, 10 თვის ათვისება 0%, 2024 წლის გეგმა 50 მლნ ლარი;

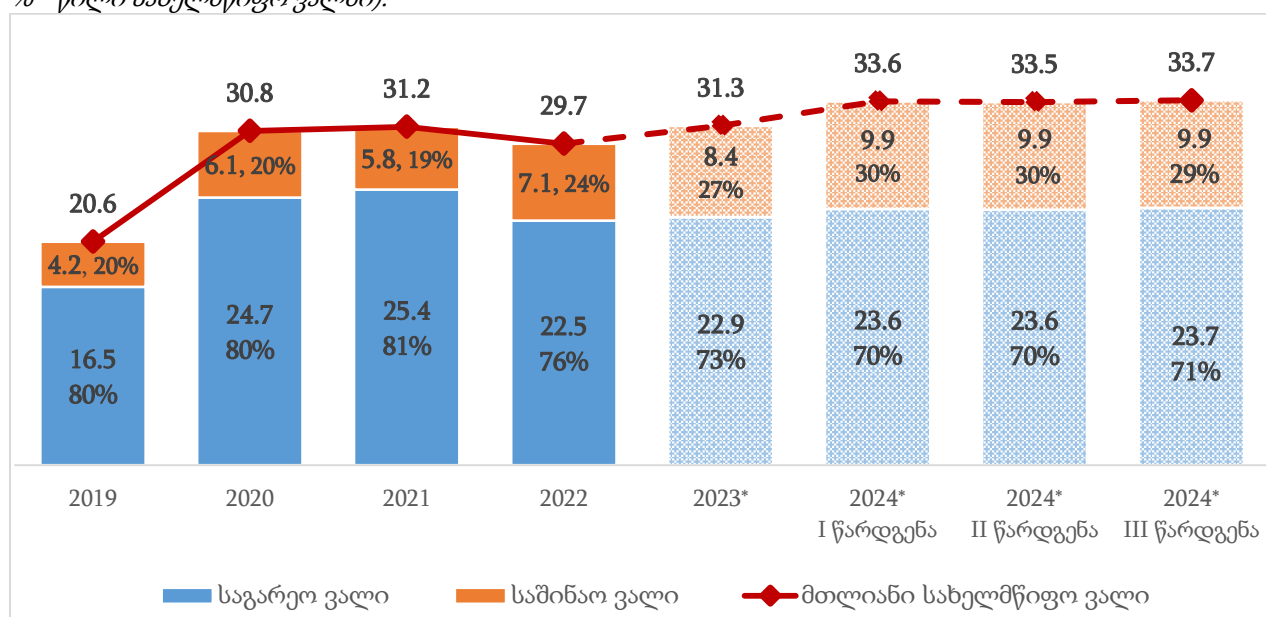
ენერგოეფექტურობის ღია პროგრამა (საჯარო შენობებში ენერგოეფექტურობის პროგრამა) (EBRD, KfW) (25 07 01 04 02) - 2023 წლის საწყისი გეგმა 1.5 მლნ ლარი, დაზუსტებული წლიური გეგმა 1.3 მლნ ლარი, 10 თვის ათვისება 0%, 2024 წლის გეგმა 3 მლნ ლარი.

5. სახელმწიფო ვალი და მთავრობის ვალი

5.1. სახელმწიფო ვალი

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით სახელმწიფო ვალის საპროგნოზო ზღვრული მოცულობა 33.7 მლრდ ლარის ოდენობით განისაზღვრა (მშპ-ს 39.2%), რაც 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 2.4 მლრდ ლარით (7.5%-ით) აღემატება, ხოლო კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით 171 მლნ ლარით იზრდება. 2023 წლის მაჩვენებელთან შედარებით სახელმწიფო ვალის ზრდა გამოწვეულია, როგორც საშინაო, ასევე საგარეო ვალის მატებით. კერძოდ, საშინაო ვალი იზრდება 1.5 მლრდ ლარით, ხოლო საგარეო ვალი - 852 მლნ ლარით. საშინაო ვალის მეტად ზრდის მიუხედავად, საგარეო ვალის წილი მთლიან სახელმწიფო ვალის პორტფელში კვლავ მაღალ ნიშნულზე რჩება და მთლიანი სახელმწიფო ვალის 70.5%-ს შეადგენს (23.7 მლრდ ლარი).

დიაგრამა 14. სახელმწიფო საგარეო და საშინაო ვალის ნაშთის დინამიკა წლების მიხედვით (მლრდ ლარი; % - წილი სახელმწიფო ვალში).²⁹

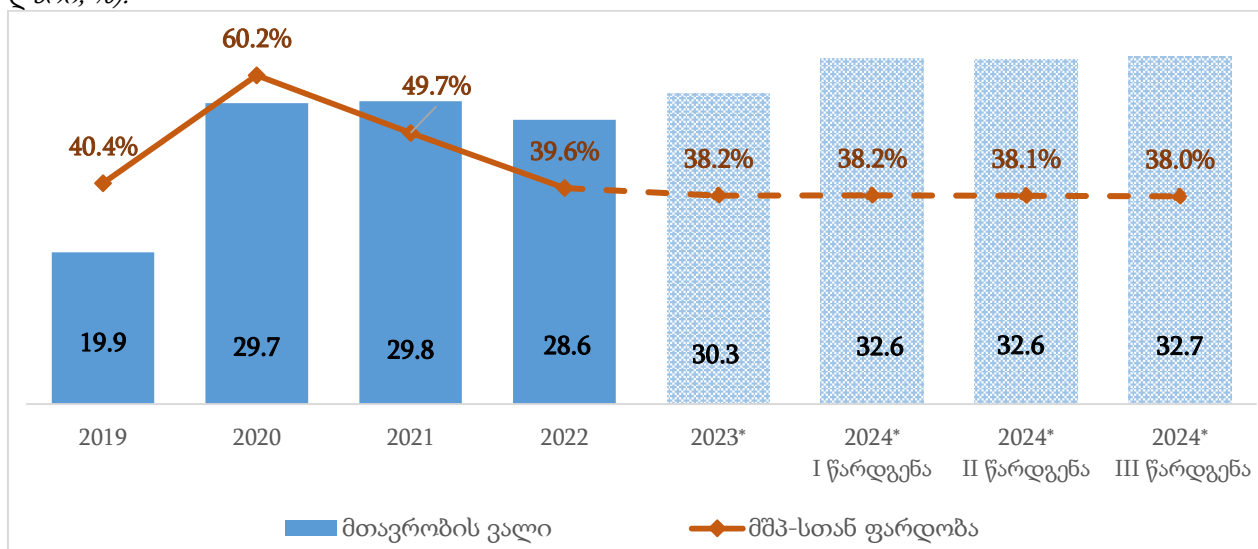
* აღნიშნავს პროგნოზს

5.2. მთავრობის ვალი

კანონპროექტით, 2024 წლისთვის მთავრობის ვალის საპროგნოზო ზღვრული მოცულობა 32.7 მლრდ ლარის დონეზეა განსაზღვრული (მშპ-ს 38.0%), რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 2.4 მლრდ ლარით (8.0%-ით) აღემატება, ხოლო კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით იზრდება 153 მლნ ლარით. 2023 წელთან შედარებით მთავრობის ვალის ზრდაში საგარეო ვალის წილი 3.1%-ია, ხოლო საშინაო ვალის 4.9%.

²⁹ სხვაობა (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) ჯამურ მაჩვენებელსა და მისი შემადგენელი კომპონენტების ჯამს შორის გამოწვეულია მათემატიკური დამრგვალებით.

დიაგრამა 15. მთავრობის ვალის ნაშთის მოცულობა და მისი ფარდობა შესაბამისი წლის მშპ-სთან (მლრდ ლარი; %).

* აღნიშნავს პროგნოზს

საყურადღებოა, რომ არ იქნა გათვალისწინებული სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია და მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის დოკუმენტის განახლება ამ დრომდე არ მომხდარა. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, მიზანშეწონილია, სტრატეგიის განახლება ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიის წარმოდგენამდე, სტრატეგიით განსაზღვრული ნიშნულების საბიუჯეტო პროცესში უკეთ ინტეგრირებისთვის.

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტით განსაზღვრულ 2024 წლის საპროგნოზო მაჩვენებლებსა და 2023-2026 წლების „მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის“ მიზნობრივ ნიშნულებს შორის ფიქსირდება მცირედი განსხვავება. კერძოდ, მთავრობის წმინდა ვალის მშპ-სთან ფარდობა (35.7%) 1.0 პ.პ.-ით მეტია სტრატეგიის მიზნობრივ ნიშნულთან შედარებით. მთავრობის წმინდა ვალის ცვლილება, ერთი მხრივ, გამოწვეულია დეპოზიტებზე არსებული ნაშთის ცვლილებით (471 მლნ ლარით), ხოლო მეორე მხრივ, 2024 წლის ნომინალური მშპ-ს საპროგნოზო მაჩვენებლის კლებით (362 მლნ ლარით).

ცხრილი 9. 2023-2026 წლების „მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიით“ და 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტით განსაზღვრული მიზნობრივი ნიშნულების შედარება 2024 წლისთვის.

ინდიკატორი	სტრატეგიის ნიშნული 2024 წლის ბოლოსთვის	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტის პროგნოზი	სხვაობა
მთავრობის წმინდა ვალი მშპ-სთან (%)	34.7%	35.7%	1.0 პ.პ.
მთავრობის ვალი მშპ-სთან (%)	37.8%	38.0%	0.2 პ.პ.
საგარეო ვალი მშპ-სთან (%)	26.4%	26.5%	0.1 პ.პ.
საგარეო ვალის წილი მთლიან ვალში (%)	69.8%	69.6%	- 0.2 პ.პ.
დეპოზიტზე ნაშთის ცვლილება (მლნ ლარი)	122	-349	-471

2024 წლისთვის 69.6%-მდე მცირდება საგარეო ვალის წილი მთავრობის მთლიან ვალში (სტრატეგიით განსაზღვრული ნიშნული 69.8%). ამასთანავე, საგარეო ვალის მშპ-სთან ფარდობა

26.5%-ს შეადგენს (სტრატეგიით განსაზღვრული ნიშნული 26.4%). აღნიშნული პარამეტრები „მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიით“ განსაზღვრული მიზნობრივი მაჩვენებლის ფარგლებშია.³⁰

კანონპროექტის საბოლოო ვერსიაზე თანდართულია მთავრობის „ვალის მდგრადობის ანალიზის“ განახლებული დოკუმენტი, რომელშიც განხილულია მთავრობის ვალის დინამიკაზე რეალური მშპ-ს ზრდის, რეალური საპროცენტო განაკვეთის, სახელმწიფო ბიუჯეტის პირველადი ბალანსის, ნომინალური გაცვლითი კურსის, კომბინირებული³¹ და პირობითი ვალდებულებების შოკების ეფექტები. დოკუმენტში წარმოდგენილი ანალიზის მიხედვით, ვალის მშპ-სთან ფარდობის მაჩვენებელი საშუალოვადიან პერიოდში ყველა შოკის შემთხვევაში ორგანული კანონით დადგენილი 60%-იანი ნიშნულის ფარგლებშია მოქცეული. მიუხედავად ამისა, ვალის მოცულობა განსაკუთრებით მოწყვლადია ვალუტის გაცვლითი კურსის ცვლილების მიმართ. კერძოდ, დოკუმენტში წარმოდგენილი სტრეს-ტესტის მიხედვით, ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსის შოკის³² შემთხვევაში მთავრობის ვალის მშპ-სთან ფარდობის მაჩვენებელი 49.3%-ს აღწევს, მაშინ როდესაც საბაზისო სცენარით მაჩვენებელი 38.0%-ის დონეზეა პროგნოზირებული. შედეგად, სავალუტო რისკი მთავრობის ვალის პორტფელისთვის ძირითად გამოწვევად რჩება.

აღსანიშნავია, რომ ფინანსთა სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი ვალის მდგრადობის ანალიზი ეფუძნება IMF-ისა და WB-ის მიერ 2005 წელს ერთობლივად შემუშავებულ მეთოდოლოგიას, რომლის განახლება განხორციელდა 2014 და 2021 წლებში.³³ განახლებული მეთოდოლოგიით გაფართოვდა ვალის დაფარვის მაჩვენებელი, გაუმჯობესდა სუვერენული რისკების შეფასების ინსტრუმენტები, გაიზარდა პროგნოზირების ჰორიზონტი და მეთოდოლოგია თანხვედრაში მოვიდა IMF-ის დაკრედიტების ჩარჩოსთან.³⁴ მთავრობის ვალის მდგრადობის ანალიზის გაუმჯობესების მიზნით, მნიშვნელოვანია, გათვალისწინებულ იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ „საქართველოს 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“³⁵ მოხსენებაში გაცემული რეკომენდაცია და „მთავრობის ვალის მდგრადობის ანალიზი“ განხორციელდეს IMF-ისა და WB-ის განახლებულ მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით.

5.3. საგარეო წყაროებიდან მისაღები კრედიტები

2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით, საგარეო წყაროებიდან მისაღები ფინანსური რესურსის უმეტესი ნაწილი - 75.5% (1.4 მლრდ ლარი) მიმართული იქნება საინვესტიციო პროექტების დასაფინანსებლად, რაც 12.7%-ით (203 მლნ ლარით) ნაკლებია 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე, ხოლო 5 მლნ ლარითაა გაზრდილი კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით. რაც შეეხება ბიუჯეტის მხარდამჭერ კრედიტებს, მათი მოცულობა 450

³⁰ მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის მიზნობრივ მაჩვენებლებად განსაზღვრულია: ა) უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ვალის მშპ-სთან შეფარდების 30%-მდე შენარჩუნება; და ბ) მთლიანი ვალის პორტფელში უცხოურ ვალუტაში დენომინირებული ვალის წილის 70%-ზე დაბალ ნიშნულამდე შემცირება.

³¹ 2024 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტის პირველადი ბალანსის და რეალური მშპ-ს ზრდის შოკი ერთდროულად.

³² ლარის აშშ დოლართან ნომინალური გაცვლითი კურსის ერთჯერადი გაუფასურება 30%-ით.

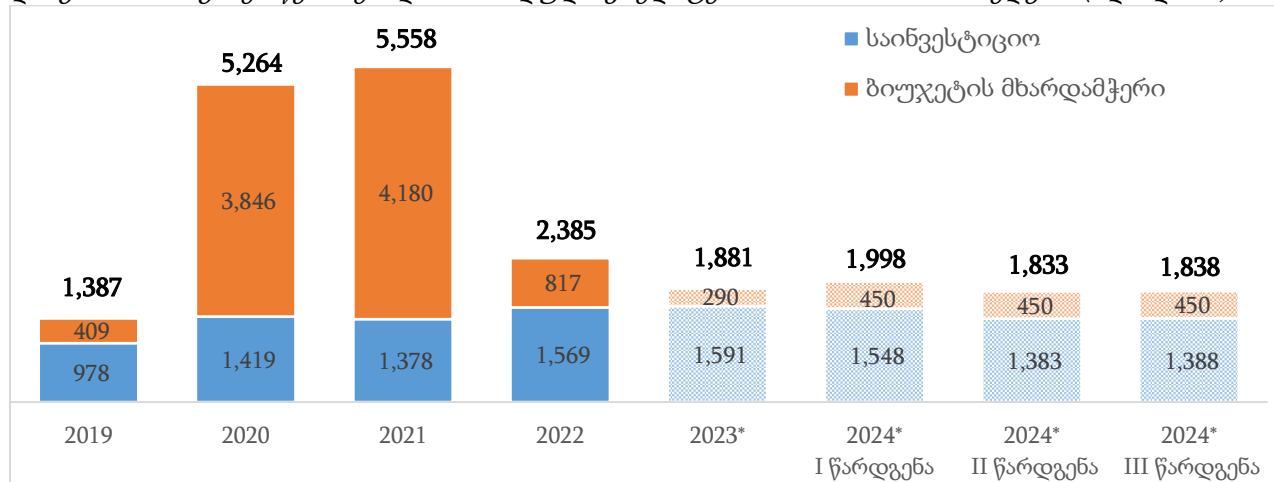
³³ მეთოდოლოგია წარმოდგენილია შემდეგ ბმულზე: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2005/070105.pdf>

³⁴ [Review of the debt sustainability framework for market access countries](#), IMF, გვ. 3

³⁵ მოხსენება „საქართველოს 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“.

მლნ ლარით³⁶ განისაზღვრა, რაც 2024 წელს საგარეო წყაროებიდან მისაღები ფინანსური რესურსის 24.5%-ია. ბიუჯეტის მხარდამჭერი კრედიტების გეგმა მიმდინარე წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით 160 მლნ ლარით (55.2%-ით) არის გაზრდილი, ხოლო კანონპროექტის წინა ვერსიასთან შედარებით უცვლელია.

დიაგრამა 16. საგარეო წყაროებიდან მოზიდული კრედიტები მიზნობრიობის მიხედვით (მლნ ლარი).

* აღნიშნავს პროგნოზს

კანონპროექტის საბოლოო ვერსიით, 1.4 მლრდ ლარის მოცულობის საინვესტიციო კრედიტით 48 საინვესტიციო პროექტის დაფინანსება იგეგმება. კანონპროექტის წინა წარდგენასთან შედარებით საინვესტიციო პროექტების დაფინანსება 5.0 მლნ ლარით იზრდება. კერძოდ, გეგმას დაემატა 5 პროექტი ჯამური ღირებულებით 20 მლნ ლარი და შემცირდა 4 პროექტის დაფინანსება, ჯამურად 15 მლნ ლარით.

ცხრილი 10. საგარეო კრედიტით დაფინანსებული საინვესტიციო პროექტები, რომლებსაც 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის წარდგენებს შორის ერთი მლნ ლარით ან მეტით შეეცვალათ დაფინანსება 2024 წლისთვის (ათასი ლარი).

პროექტის დასახელება	2023 წლის ბიუჯეტის კანონი (1)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (II წარდგენა) (2)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (III წარდგენა) (3)	ცვლილება (3) – (2)	ცვლილება (3)/(2) %
რეგიონალური და მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტი II (WB, WB-TF)	26,450	18,000	16,000	-2,000	-11.0%
რეგიონალური განვითარების პროექტი III (მცხეთა-მთიანეთი და სამცხე-ჯავახეთი) (WB)	40,000	27,000	24,000	-3,000	-11.1%
საქართველოს მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის განახლების პროექტი (EIB)	47,650	40,000	30,903	-9,097	-22.7%
COVID-19-ის წინააღმდეგ სწრაფი რეაგირების პროექტი (AIIB, KfW, WB)	2,350	-	9,000	9,000	100.0%
თბილისის ავტობუსების პროექტი (ფაზა II-გაზი) (EBRD)	500	-	5,000	5,000	100.0%
შავი ზღვის წყალქვეშა ელექტრო-გადამცემი ხაზის პროექტი (WB)	0	-	5,000	5,000	100.0%

³⁶ „მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგია“ 2023-2026 წლებისთვის აღნიშნული ტიპის სესხებზე აწესებს მაქსიმალურ ლიმიტს წელიწადში 250 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით.

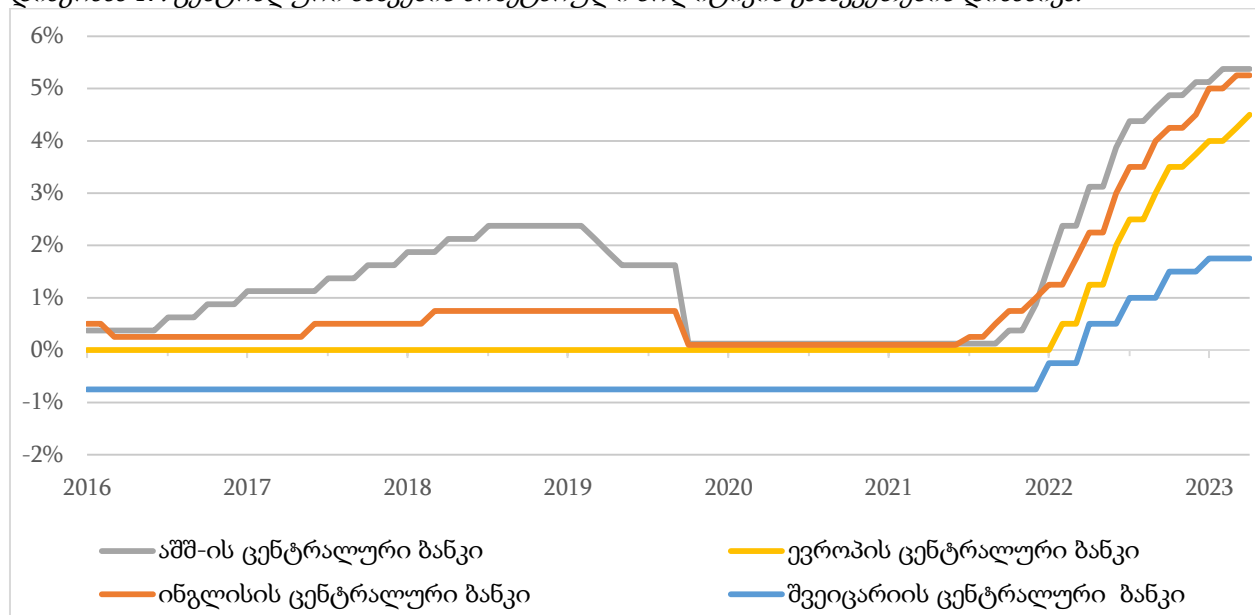
5.4. მთავრობის ვალის მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯები

მთავრობის ვალის³⁷ მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯების საპროგნოზო მოცულობა 5.2 მლრდ ლარს შეადგენს და 1.2 მლრდ ლარით (28.8%-ით) აღემატება 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს, ხოლო წინა წარდგენასთან შედარებით გაზრდილია 335 მლნ ლარით (გაიზარდა საშინაო ვალის დაფარვის პროგნოზი).

ცხრილი 11. მთავრობის ვალის მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯები (მლნ ლარი).³⁸

	2022 წლის ფაქტი	2023 წლის ბიუჯეტის კანონი (ცვლილება) (1)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (II წარდგენა) (2)	2024 წლის ბიუჯეტის კანონპროექტი (III წარდგენა) (3)	2023-2024 ცვლილება (3)-(1)
მთავრობის ვალის მომსახურება და დაფარვა	3,257	4,011	4,830	5,165	1,154
საგარეო ვალის მომსახურება და დაფარვა	1,207	1,596	2,125	2,125	529
ძირი თანხა	971	1,070	1,375	1,375	305
პროცენტი	236	526	750	750	224
საშინაო ვალის მომსახურება და დაფარვა	2,050	2,415	2,705	3,040	625
ძირი თანხა	1,533	1,740	1,915	2,250	510
პროცენტი	517	675	790	790	115

დიაგრამა 17. ცენტრალური ბანკების მონეტარული პოლიტიკის განაკვეთების დინამიკა.³⁹

საყურადღებოა, რომ 2022 წლის მარტიდან, გლობალური მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრების პირობებში, ზრდადი ტენდენციით ხასიათდება მთავრობის საგარეო ვალის საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთი, რომელიც 2023 წლის 31 ოქტომბრის მდგომარეობით 3.3%-ია და ბოლო ათ წლიანი პერიოდის ისტორიულ მაქსიმუმზე იმყოფება.

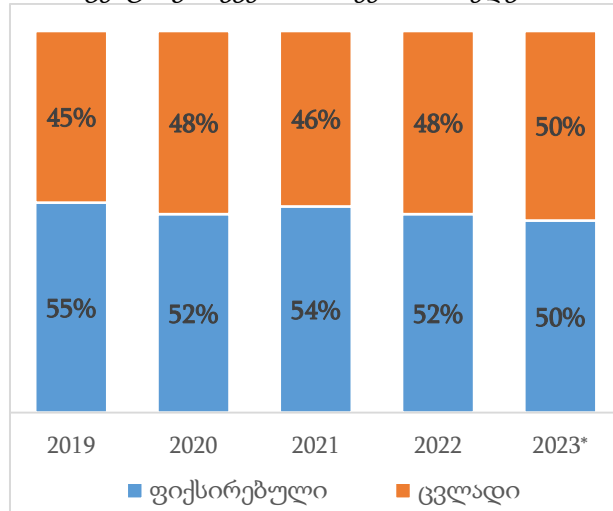
³⁷ გარდა საბიუჯეტო ორგანიზაციების სესხის სახით არსებული ვალისა.

³⁸ საშინაო ვალის მომსახურებისა და დაფარვის მაჩვენებლები 2023-2024 წლებისთვის არ მოიცავს საბიუჯეტო ორგანიზაციების სესხის სახით არსებული ვალის მომსახურებისა და დაფარვის ხარჯებს.

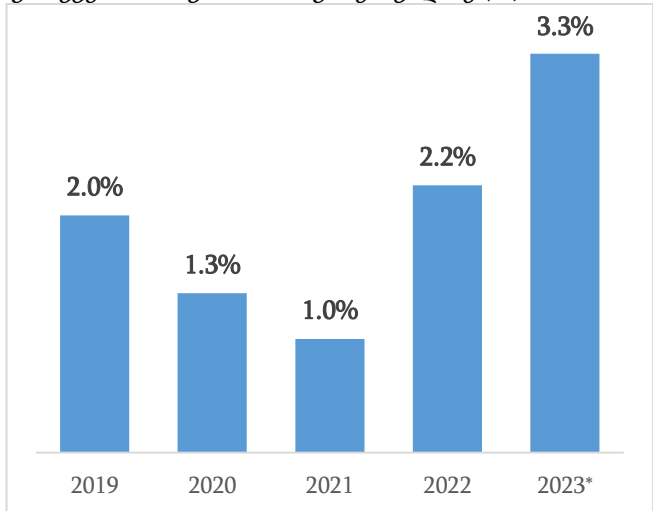
³⁹ წყარო : [Bank for International Settlements \(BIS\)](https://www.bis.org/)

აღნიშნული მაჩვენებლის ზრდა ძირითადად განაპირობა მთავრობის საგარეო ვალის პორტფელში ცვლადი საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხების წილის ზრდამ (ასეთი სესხების წილი 2023 წლის 31 ოქტომბრის მდგომარეობით 49.7%-ია).⁴⁰ აღნიშნული ტიპის სესხები მნიშვნელოვანი სენსიტიურობით ხასიათდებიან გლობალური მონეტარული პოლიტიკის მიმართ.

დიაგრამა 18. მთავრობის საგარეო ვალის ნაშთი საპროცენტო განაკვეთის სახეების მიხედვით.

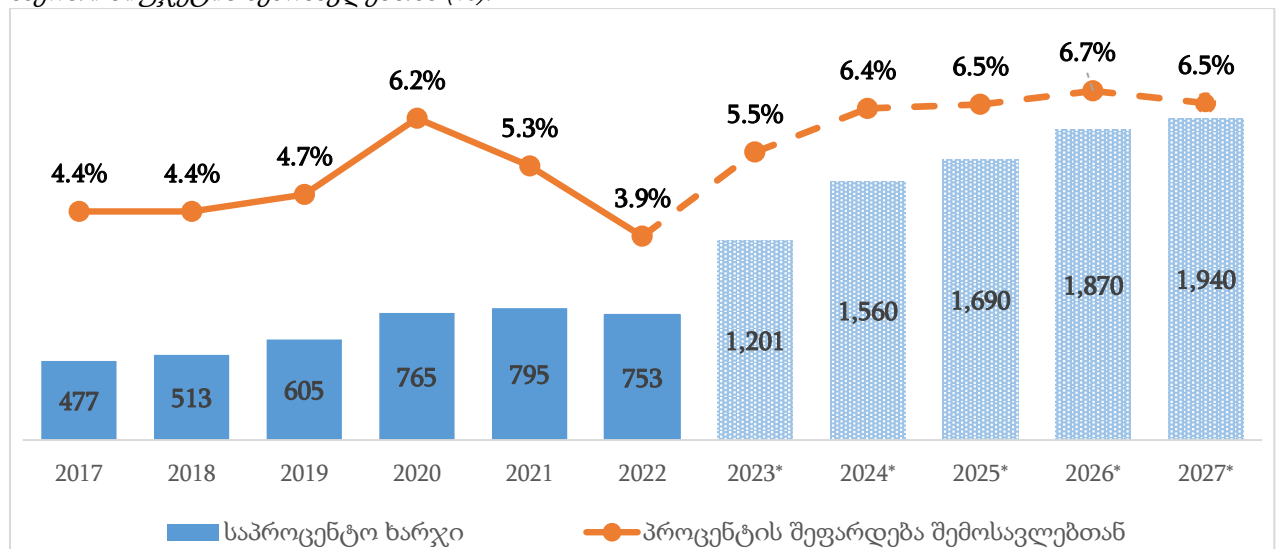

დიაგრამა 19. საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთი მთავრობის საგარეო ვალზე (%).

* 2023-ის მონაცემი წარმოდგენილია 2023 წლის 31 ოქტომბრის მდგომარეობით.

დიაგრამა 20. მთავრობის ვალის მომსახურების (პროცენტის) ხარჯები (მლნ ლარი) და მისი ფარდობა ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლებთან (%).⁴¹

* აღნიშნავს პროგნოზს

წარმოდგენილი პროგნოზებით მთავრობის ვალის მომსახურების ხარჯი (პროცენტის ხარჯი) 2024 წელს მიმდინარე წელთან შედარებით 339 მლნ ლარით იზრდება, რაც მნიშვნელოვანწილად საპროცენტო განაკვეთების ზრდის შედეგად მთავრობის საგარეო ვალის

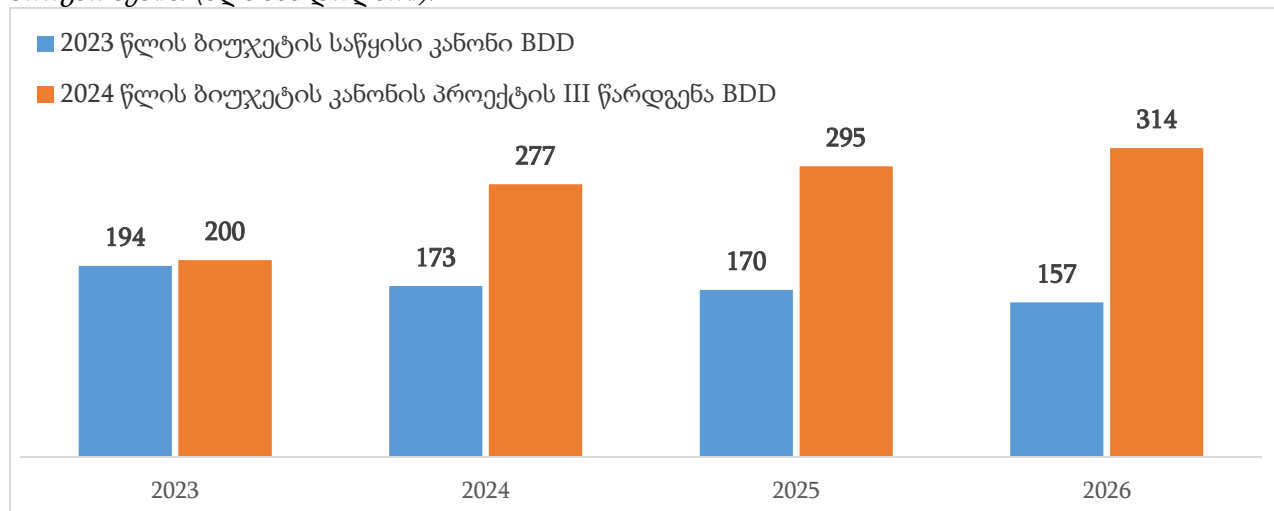
⁴⁰ 2023-2026 წლებისთვის მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის მიხედვით, ვალის პორტფელში ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთის მქონე სესხების წილი არ უნდა იყოს 50%-ზე ნაკლები.

⁴¹ საპროგნოზო მონაცემები ეყრდნობა 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის საბოლოო წარდგენაზე თანდართულ 2024-2027 წლების ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების საბაზო სცენარით ნაერთი ბიუჯეტისთვის განსაზღვრულ მაჩვენებლებს.

პორტფელის საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთის მატებითაა გამოწვეული. ამასთანავე, 2024 წლისთვის საპროცენტო ხარჯების ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლებთან ფარდობის მაჩვენებელი 6.4%-მდე იზრდება. საყურადღებოა, რომ აღნიშნული მაჩვენებელი საშუალოვადიან პერიოდშიც მაღალ ნიშნულზე ნარჩუნდება.⁴²

საყურადღებოა, რომ კანონპროექტზე თანდართული პროგნოზებით განსაზღვრული საგარეო ვალის მომსახურების ხარჯები (საპროცენტო ხარჯი) მნიშვნელოვნად განსხვავდება 2023-2026 წლების მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგიის მომზადების პერიოდში არსებული პროგნოზებისგან. კერძოდ, 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის საწყის კანონზე თანდართულ „ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების“ (საბაზო სცენარი) დოკუმენტში, საგარეო ვალის მომსახურების საპროგნოზო მოცულობა 2024 წლისთვის 173 მლნ აშშ დოლარს შეადგენდა, მაშინ როდესაც, 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტის მესამე წარდგენაზე თანდართული ანალოგიური დოკუმენტით, ამ მაჩვენებლის პროგნოზი 103.4 მლნ აშშ დოლარით (59.6%-ით) გაიზარდა და 277 მლნ აშშ დოლარია. განახლებულ პროგნოზებში მნიშვნელოვნადაა გაზრდილი მომდევნო წლების საპროგნოზო მაჩვენებლებიც.

დიაგრამა 21. საგარეო ვალის მომსახურების (საპროცენტო ხარჯის) მოცულობა 2023 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის საწყის კანონსა და 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონპროექტზე თანდართული პროგნოზებით (მლნ აშშ დოლარი).

მთავრობის ვალის მომსახურების ხარჯების ზრდადი ტენდენციის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია, ვალის მართვის სტრატეგიის განახლებისას გათვალისწინებულ იქნეს „საქართველოს 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოხსენებაში⁴³ გაცემული რეკომენდაცია და სტრატეგიას დაემატოს ვალის მომსახურების ხარჯების შეფასების ინდიკატორ(ებ)ი და სტრატეგიით განსაზღვრული მიზნობრივი მაჩვენებლების პოტენციური გავლენის შეფასება ამ ინდიკატორ(ებ)ზე.

⁴² გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ 2021 წელს ევროობლიგაციების დაფარვისა და ახალი ევროობლიგაციების ემისიის შედეგად მნიშვნელოვნად იქნა შემცირებული აღნიშნულ ვალდებულებაზე მომსახურების ხარჯები. კერძოდ, 2011 წელს ემიტირებული ევროობლიგაციების ყოველწლიური მომსახურების ხარჯი 34.4 მლნ დოლარს შეადგენდა, ახალი ევროობლიგაციების ყოველწლიური მომსახურების ხარჯი კი 13.8 მლნ დოლარია.

2020-2021 წლებში, საპროცენტო ხარჯების ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლებთან ფარდობის შედარებით მაღალი მაჩვენებელი ძირითადად გამოწვეულია ამ წლებში ანტიკრიზისული ღონისძიებების გამო საგადასახადო შეღავათების დაწესებით, რის შედეგადაც შემცირდა შესაბამისი წლების ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლები.

⁴³ მოხსენება „საქართველოს 2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიშის შესახებ“.